

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

David Klepáč

Devoluce jako posílení regionálních stran. Případová studie
Skotské národní strany

Devolution as strengthening of regional parties. Case study of the Scottish
National Party

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Lebeda, Ph.D.

Olomouc 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Devoluce jako posílení regionálních stran: případová studie Skotské národní strany* vypracoval samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci, 23. 4. 2024

.....

David Klepáč

Poděkování

V této části chci poděkovat doc. PhDr. Tomáši Lebedovi, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce a přínosné rady, které mi pomohly při jejím psaní. Vděk také patří mé rodině a přátelům.

Obsah

Úvod	5
1. Teoretické ukotvení	8
1.1 Definice devoluce.....	8
1.2 Politický regionalismus	9
1.3 Regionální strany v kontextu devoluce	10
1.4 Příklady dalších devolučních regionů	11
2. Skotsko a devoluce	15
2.1 Krátký historický přehled Skotska	15
2.2 Devoluce ve skotském kontextu.....	15
2.3 Vznik (obnova?) skotského parlamentu	17
3. Post-devoluční dominance SNP	20
3.1. Historie SNP a „labouristické Skotsko“	20
3.2 Ideologie SNP a Labour	23
3.3 SNP a post-devoluční adaptace.....	24
3.4 Kdo volí SNP?	26
3.5 Regionální strana v devoluční vládě	28
3.6 Nacionalismus, nezávislost a politika SNP.....	32
Závěr	36
Seznam pramenů a literatury	39
Abstrakt	46
Abstract	47

Úvod

Tato bakalářská práce se zaměřuje na zjištění, jak ovlivňuje devoluce, tedy přenesení pravomocí z centrální vlády na lokální úroveň, podporu regionálních stran. Devoluce vytváří složitý a dynamický politický prostor, ve kterém regionální strany zaujímají stále významnější roli. Každý region je ale odlišný, ovlivněný jinými historickými, sociálními a politickými událostmi. Tyto faktory se pak odrážejí nejen v chování samotných regionálních stran, ale také ovlivňují přístup centrální vlády, která je pro devoluci naprosto podstatná. Bakalářská práce zkoumá vztah mezi devolucí a podporou regionálních politických subjektů, s důrazem na jejich roli a vliv v devolučních regionech. Důraz bude především kladen na Skotskou národní stranu, která je jasným vítězem devoluce a představuje tedy příklad regionální strany, která byla devolucí zřetelně posílena.

Z metodologického hlediska byla pro tuto práci vybrána případová studie, jedná se tedy o kvalitativní přístup. Práce se bude opírat o vysvětlení historických, sociálních a politických jevů, které ovlivnily jeden konkrétní příklad (Beneš & Drulák, 2019). Jako případová studie pro tuto práci byla zvolena Skotská národní strana. Ta byla zvolena z důvodu, že se jedná o původně regionální stranu, která se důsledkem devoluce stala podstatnou součástí skotské politiky. Pro výzkum této případové studie jsem pro práci zvolil následující výzkumnou otázku:

VO: Jaké jsou hlavní příčiny dominantního postavení SNP v post-devoluční skotské politice?

Společně s výzkumnou otázkou jsem stanovil tři hypotézy, které znějí následovně:

H1: Devoluce ovlivňuje vnímání Skotské národní strany. V této hypotéze se zaměřuji na dvě roviny. V té první zkoumám, jakým způsobem se ovlivnilo vnímání z vnitrostranického hlediska a jakým způsobem se SNP dokázala devoluci přizpůsobit. V rovině druhé se pak zaměřuji na změnu vnímání z hlediska elektorátu. SNP dlouho fungovalo jako hráč, který neměl reálnou možnost získat moc. Při přechodu k devoluci se tato situace mění a SNP se musela přizpůsobit několika faktorům, mezi něž patří oslovení širšího voličstva.

H2: Dominance SNP je ovlivněna rozdílným způsobem vládnutí od tradičních stran. V této části práce zkoumám, jakým způsobem dokázala SNP prosadit svou konkrétní verzi vládnutí a jakým způsobem se podařilo ukotvit svou dominanci. Podstatnou částí devoluce bylo zajistit, aby skotské problémy byly lépe reflektovány. Hypotéza se tedy zaměřuje, jakým způsobem dokázala ryze skotská strana zajistit řešení těchto problémů oproti stranám tradičním.

H3: *Dominance SNP je spojená s růstem nacionalistického citění skotské společnosti v post-devolučním období.* Skotský nacionalismus hraje podstatnou roli jak v historickém, tak současném politickém prostoru. Nacionalismus byl velice významný v období, kdy se SNP dostalo do vlády. Cílem této hypotézy je tedy zjistit, jakým způsobem se nacionalismus odráží na podpoře této strany.

Práce je dělena na tři hlavní části. V první bude v práci vymezeno několik termínů, jako je devoluce nebo regionalismus. Dále bude představeno, jakou roli hrají regionální strany v kontextu devoluce, přičemž také dojde k ilustraci konkrétních případů. Druhou část tvoří představení devoluce v samotném Skotsku. Pro prohloubení kontextu bude krátce shrnuta historie Skotska a následně bude vysvětlena samotná devoluce a s ní spojený vznik skotského parlamentu a skotské vlády.

Ve třetí části, která slouží jako analytická, se pak zaměřuji na vymezené hypotézy. V první analytické části je podstatné ilustrovat historický a sociální kontext skotské politiky v před-devolučním období, protože značně ovlivňuje období post-devoluční. Důležité je také pochopit hlouběji politický kontext skrze ideologické vymezení nejen SNP, ale rovněž Labouristů, kteří jsou pro podstatu celé práce klíčoví. Dále se práce zaměří na post-devoluční adaptaci SNP, a to jak z hlediska vnitrostranického, tak z hlediska stranické prezentace před elektorátem, který získal možnost volit pro svůj specifický parlament. V práci se taktéž zaměřím na vládní období SNP jako vysvětlení, proč se z této strany stala taková dominanta. V poslední části se zaměřím na nacionalismus, otázku nezávislosti a Brexit v kontextu podpory pro SNP.

Z hlediska časového se orientuji na dvě období. V druhé části, kde je představena skotská devoluce a kontext jejího vzniku, se zaměřuji především na 70. 80. a 90. léta, během kterých dochází k zásadním momentům vedoucí ke skotské devoluci. Ve třetí části práce, tedy v analytické části, dávám důraz na období mezi lety 1999 a 2016. Mezi lety 1999 až 2007 tvoří SNP hlavní opoziční stranu a potýká se s nemalými problémy při své cestě k moci. Od roku 2007 se pak stává vládní stranou a dosahuje značných milníků jako je referendum o nezávislosti. Z časového hlediska je práce ukončena rokem 2016, jelikož dochází k dalšímu referendu, tentokrát celostátnímu o odchodu z Evropské unie. Toto referendum ovlivňuje jak pro-evropskou skotskou společnost, tak pro-evropskou SNP a s ní spjatou podporu. Z geografického hlediska je v první části práce představeno několik různých příkladů regionálních stran pro hlubší pochopení problematiky. V části druhé a třetí se práce zaměřuje pouze na Skotsko.

V této práci používám exkluzivně cizojazyčné zdroje, a to jak akademické články, tak knihy. Skotská devoluce, politika jí ovlivněná a vzestup SNP je tématem, které je vcelku hojně zkoumáno jak v britské, tak v mezinárodní politologii. Důležitými autory pro tuto práci se stali politologové jako Gerry Hassan s knihami jako *The Story of the Scottish Parliament: The First Two Decades Explained* nebo *The Modern SNP: From Protest to Power*. Dalšími podstatnými autory jsou Michael Keating s jeho dílem *The Oxford Handbook of Scottish Politics* nebo také James Mitchell, který se zaměřoval jak na devoluci v jeho knize *Devolution in the UK*, tak na SNP v jeho díle *The Scottish National Party: Transition to Power*, kterou napsal společně s Lynn Bennie a Robem Johnsem. Tyto tituly vysvětlují nejen devoluci a politiku SNP, nabízí ale také důležitý kontext, ve kterém devoluce vzniká. Nabízí rovněž hlubší vysvětlení toho, jakou stranou SNP vlastně je a jakým způsobem funguje. Nápomocným dílem pro celou práci se také stala kniha *Regionalist Parties in Western Europe Dimensions of Success* od autorů Mazzoleniho a Muellera, která se zaměřila jak na obecnou problematiku regionálních stran, tak konkrétně na SNP. Cílem práce ale není hluboce vysvětlovat a definovat devoluci společně s politickým regionalismem. Použité jsou tedy definice, které jsou relevantní a nejlépe tyto fenomény vysvětlují. Nemalou část práce také tvoří akademické články, které byly značnou pomocí u jednotlivých bodů v podkapitolách. Nápomocné byly průzkumy od *Scottish Social Attitudes*, které nabídly menší kvantitativní náhled na zkoumané téma. Část práce tvoří rozhovory s předními skotskými politiky a oficiální vládní dokumenty, které přispěly k detailnějšímu porozumění problematiky.

1. Teoretické ukotvení

V moderní politické aréně se setkáváme s fenoménem devoluce. Tento fenomén značně mění dynamiku mezi centrální a lokální správou. Devoluce vychází z potřeb regionů a jejich snahy autonomně se identifikovat. V této kapitole si dávám za cíl definovat devoluci a vysvětlit, co vede k jejímu vzniku. Taktéž budu definovat, jakým způsobem se začínají regiony politizovat vzhledem k faktu, že je politický regionalismus pro devoluci klíčový. Při této části nelze opomenout vysvětlení regionálních stran, které jsou pro devoluci ústřední. V poslední části se kapitola zaměří na příklady jiných regionů procházejících devolucí pro ilustraci různorodých kontextů.

1.1 Definice devoluce

Devoluce představuje politický proces, jehož hlavním rysem je přesun určitých pravomocí z centrální vlády na lokální úroveň. Tento proces je řízen centrální vládou a může probíhat formou legislativních změn, ústavních reforem nebo prostřednictvím dohod mezi centrální vládou a regionálními autoritami. Britský parlament na svých oficiálních webových stránkách jednoduše definuje devoluci jako "decentralizaci vládní moci" (UK Parliament, 2024).

Profesor Charles Hauss nabízí komplexnější definici, ve které devoluci charakterizuje jako "přenesení moci z centrální vlády na subnárodní (např. státní, regionální nebo místní) orgány. Devoluce obvykle probíhá prostřednictvím konvenčních zákonů, spíše než pomocí ústavních změn. To znamená, že vládní systémy, které přenesly pravomoci tímto způsobem, jsou stále považovány za nečleněné spíše než federální, protože pravomoci subnárodních orgánů mohou být kdykoli odebrány centrální vládou.“. Taktéž definuje devoluci jako řešení konfliktů: „Devoluce je v mnoha zemích vnímána jako způsob, jak zmírnit regionální, rasové, etnické nebo náboženské konflikty, zejména v multietnických společnostech, jako je Srí Lanka a Indonésie.“ (Britannica, 2023).

Trojice politologů Leonardi, Yanetti a Putnam, kteří zkoumali devoluci v Itálii, ji definují takto: „Devoluce znamená větší autonomii pro subnárodní vládu. Obecně platí, že autonomie se týká rozhodování, kterému není bráněno vnější kontrolou.“. Subnárodní autonomie vlády je ovlivněna nastaveným institucionálním a administrativním rámcem či delegovanými pravomocemi (Leonardi, Nanetti & Putnam, 1981).

V politologické literatuře panuje shoda okolo definice devoluce. Podstatné je pak vnímat regiony, které tímto procesem prochází, jako individuální a vnímat tak konkrétní politické, institucionální a společenské struktury dané země.

1.2 Politický regionalismus

Definovat regionalismus může být složité, jelikož neexistuje konsensus ohledně definice regionu. Region můžeme definovat z hlediska geografického, ačkoliv není zcela zřetelné, kde region začíná a končí (Mansfield & Solingen, 2010). Další z možností, jak region definovat, je podívat se na politickou praxi a chování, neboť v konečném důsledku jsou regiony tvořeny právě politickým jednáním. (Katzenstein, 2005). Podstatné je vnímat regionální identitu, která vysvětluje následné politické chování, Katzenstein tak nabízí definici, která definuje politický regionalismus jako „sdílené komunální identity národu v rámci regionu“ (Katzenstein, 2005). Politologická literatura rozlišuje mezi regionalismem a regionalizací. Různí politologové tvrdí, že regionalismus je politický proces poznamenaný spoluprací a koordinací politiky (Mansfield & Solingen, 2010), zatímco regionalizace je propojená s ekonomikou, kdy obchod v rámci regionu roste rychleji, než obchod se zbytkem světa (Ravenhill, 2009). Jednoduše řečeno, spousta politologů považuje regionalizaci za proces poháněný ekonomickým či sociálním chováním, kdežto regionalismus je politický proces (Mansfield & Solingen, 2010).

Pro tuto práci jsem zvolil definici regionalismu navrženou Smithem v knize *The Dictionary of Human Geography*, která nabízí poměrně obecný pohled na tento koncept. Podle Smitha je regionalismus „politickým nebo kulturním hnutím, které se snaží politizovat teritoriální situaci svého regionu s cílem ochránit nebo dále prosazovat regionální zájmy“ (Smith, 2000). Tato definice umožňuje různé interpretace regionalismu a poskytuje rámec pro zkoumání politických a kulturních aspektů tohoto jevu. Je vhodná pro tuto práci, protože se zaměřuje na zdůraznění politického rozměru regionálních hnutí a jejich snahu o ochranu a podporu regionálních zájmů.

Tento rámec poslouží jako základní pochopení termínů devoluce a regionalismu. V případě Skotska mluvíme o devoluci a s tím silně spojené posílení regionu a její regionální strany.

1.3 Regionální strany v kontextu devoluce

Regionální strany mají v kontextu devoluce klíčovou roli. Tyto strany se často angažují v politických snahách o posílení autonomie regionů a zlepšení podmínek pro samosprávu na místní úrovni. Jejich úsilí směřuje k zajištění větší míry politického, ekonomického a kulturního sebeurčení regionů. Regionální strany můžeme vnímat jako strany, které chtějí získat hlasy pouze v jedné oblasti země. Na rozdíl od celostátních stran, se zaměřují pouze na otázky svého regionu. Nemusí se ale nutně jednat pouze o etnické či náboženské strany. (Brancati, 2008).

Každý region je unikátní a funguje v rámci unitárního celku odlišně už jenom svou existencí (Keating, 2009). Regionální strany často prosazují změny, které se týkají teritoriální autonomie. Tyto požadavky se mohou lišit ve své síle. Mohou se orientovat na autonomii v rámci vzdělávání, až po požadavky ohledně nezávislosti, či alespoň plné kontroly nad celým regionem (Mazzoleni & Mueller, 2017). Hlavní myšlenka je avšak ve všech regionech stejná. Základním principem je získat moc z centrální oblasti do periferií. Regionální strany ale samy sebe nevnímají jako periferii, nýbrž se ve svém úhlu pohledu vidí jako pravé centrum své oblasti (Mazzoleni & Mueller, 2017). V tomto ohledu bychom se mohli obrátit na známé politology Lipseta a Rokkana, kteří ve svém díle *Cleavage Structures, Party Systems, and Voter Alignments* rozvádí různé typy štěpných linií, mezi které patří i soupeření právě mezi centrem a periferií. Kulturní, ekonomické a politické důvody pak vedou ke vzniku regionálních stran (Lipset & Rokkan, 1967).

V extrémních případech jsou regionální strany natolik silné, že centrální vládě nezbyvá nic jiného, než vytvořit regionální devoluci nebo jiný typ decentralizace. V jiných případech je úspěch limitovaný a nepatrný (Hopkins, 2001). V Evropě najdeme mnoho regionálních a národních identit, které nekorespondují s hranicemi států. V dalších případech jsou identity založené na jazykové rovině či na prahnutí po minulosti, kdy v regionu existoval samostatný stát s vlastními institucemi a kulturou (Hopkins, 2001).

Evropa v poválečném období představuje jasný příklad postupného posílení regionální správy. Ekonomické plánování vyžadovalo individuální přístup k regionům. Jako první se této problematiky chopila Francie, která vytvořila regionální strukturu (Sharpe, 1993). Tato struktura pomohla vytvořit prostor pro vznik dobrovolných regionálních institucí, které se zaměřovaly na politiku, obchod a zaměstnání. Tyto faktory vedou k posílení regionální identity (Hopkins, 2001).

Mezi další faktory lze zařadit růst sociálního státu. Skandinávské země jako Dánsko či Švédsko slouží jako příklad. Tyto země reorganizovaly svou regionální strukturu na základě obav ohledně centralistické natury rozhodování. Kritika by mimo národní úroveň nebyla účinná (Sharpe, 1993). Vznik regionálních institucí, schopnost ovládat ekonomické záležitosti, sociální stát či poskytovat služby vede centrální vlády k akceptování, že devoluce určitých pravomocí spíše pomáhá, než škodí. (Sharpe, 1993).

V rámci devoluce se regionální strany snaží prosazovat zájmy svých konkrétních oblastí a zastupovat je v celostátním politickém prostředí. To může zahrnovat boj za větší míru finanční nezávislosti nebo boj za přímý vliv na rozhodovací procesy a ochranu specifických kulturních a historických hodnot daného regionu. Důraz kladený na regionální politiku a zájmy může být pro tyto strany zásadním prvkem jejich politické identity a odlišnosti od celostátních politických subjektů.

1.4 Příklady dalších devolučních regionů

Skotsko není unikátním příkladem devoluce, jak již napovídá předešlá část mé práce. V této části se zaměřím na jiné regiony, které prošly devolucí. Mezi příklady jsem vybral kanadský Québec, španělské Katalánsko a pro větší pochopení skotského kontextu se také zaměřím na zbylé dva devoluci procházející unitární celky Spojeného království, tedy na Wales a Severní Irsko.

Devoluce v Québecu byla zásadně ovlivněna nacionalismem, který byl především konzervativní a byl ovlivněn katolickou církví. Mezi hlavní parametry québecké identity lze zařadit francouzštinu, katolicismus a společnou historii (Keating, 2001). V 60. letech 20. století se Québec obrací liberálním směrem. Québec prochází takzvanou *tichou revolucí*. Společnost se začala orientovat na sekularizaci politiky, sociální stát a směrem k federalistickému zřízení. Tichá revoluce se začala objevovat v době, kdy se s frankofonními občany zacházelo jako s druhořadými (Burgess, 1990).

V 70. letech usedá na premiérské křeslo Pierre Trudeau. Ten odmítá jakýkoliv typ nacionalismu a jeho hlavním cílem je sjednocená Kanada. Trudeau prosazoval především federativní uspořádání, vytýčil si tak několik cílů: dvojjazyčnost, multikulturalismus a právě obnovený federalismus skrze ústavní reformy. Francouzština se měla stát oficiálním jazykem a měla tak napomoci pocitu soudržné Kanady (Guibernau, 2006). Multikulturalismus se stal spíše nepovedeným krokem. Pokud totiž Kanada nemá „oficiální kulturu“, nemá ani společné hodnoty a tedy neexistuje společné společenské vzájemné pochopení (McRoberts, 2001).

V roce 1976 dochází ve volbách do québeckého parlamentu k vítězství *Parti Québécois*. Toto vítězství signalizuje neúspěch Trudeaua a jeho ústavní reformy. Jeho pokus o ukončení devoluce bylo něco, s čím se québecké obyvatelstvo neztotožnilo (Gagnon, 2004). V roce 1995 dokonce probíhá referendum o nezávislosti této provincie, které neprošlo pouze o pár desítek tisíc hlasů. Québec je jeden z příkladů regionů, ve kterém hrají lingvistické a kulturní rozdíly prim. V posledních dvou volbách do québeckého parlamentu vyhrává *Coalition Avenir Québec*, nacionalistická, konzervativní strana stojící za silnou autonomií. Devoluce v Québecu se stala podstatnou součástí politiky v tomto regionu.

Španělsko nabízí další možnost pohledu na devoluci. Pád Francova režimu ve Španělsku znamenal nový začátek pro regionální politiku. Vznik nové ústavy z roku 1978 ruší její nedemokratickou a centralistickou předchůdkyni a přeměňuje vnitřní uspořádání státu na autonomní komunity s devolučními pravomocemi. (Guibernau, 2006). Španělská devoluce neslouží jako řešení konfliktu jak můžeme pozorovat u jiných případů, ale spíše jako způsob smíření a demokratizace (Alber & Kiel, 2021).

Během režimu Franca byly silné ohlasy po větší demokratizaci historických a zároveň více industrializovaných a bohatších oblastí, jako jsou Baskicko a Katalánsko (Guibernau, 2014). Katalánsko je od zbytku země odlišné nejen svou historií a kulturou, ale také jazykem či přístupem ke středomoří. Během prvních let 21. století dochází k většímu společenskému naklonění autonomii Katalánska. Neschopnost vlády reagovat na tyto požadavky a finanční krize, měla za následek značnou nezaměstnanost a paralyzaci sociálních služeb. Tyto faktory společně s faktem, že Katalánsko jako kulturní středisko země dlouhodobě funguje jako hlavní finanční zdroj země, vedou k nespokojenosti s jednáním centrální vlády (Guibernau, 2014).

Katalánská společnost stále více tíhne k nezávislosti, což potvrzuje i nezávazné referendum na tuto otázku, které proběhlo v roce 2014. Kladně se vyjádřilo 80 % zúčastněných. Toto referendum postavilo základ, na kterém stavěl jeho následovník v roce 2017. Jeden z důvodů, proč k závaznému referendu dochází je výhra strany *Junst pel Sí*, v češtině doslova „společně pro ano“. Tato strana byla koalicí několika katalánských stran zaměřených na dosažení nezávislosti. Referendum prochází bez problémů s výsledkem 92 % zúčastněných hlasujících pro. Ač výsledek naznačoval cítění nemalé části katalánské populace, neúčastnilo se ho ani 50 %. Ukončením snah se pak stalo porušení ústavy z roku 1978, která ve svém druhém článku uvádí, že Španělsko je „nedělitelný národ“ (Roach, 2007). Celé konání a výsledek je tedy protiústavní.

V posledních katalánských volbách došlo k těsným výsledkům, které vytváří tři silné strany – *PSC-PSOE*, strana stojící za federací a dvě strany hájící nezávislost – *ERC* a *Junts*. V Katalánsku už devoluce nejspíše nestačí a otázka nezávislosti tvoří pro tento region stále velmi podstatné téma.

Jak již bylo řečeno, Skotsko není jediným případem devolučního regionu ve Spojeném království. Labour po návratu k moci v roce 1997 zprostředkoval devoluci jak Skotsku, tak Walesu. Devoluce to byla asymetrická, tím se Labouristé snažili reagovat na různé požadavky na devoluci založené na konkrétních národních identitách existující v Británii (Keating, 2001).

Severní Irsko s devolucí představují odlišný vztah než příklady uvedené v této práci. Severní Irsko poprvé prochází devolucí již ve dvacátých letech 20. století důsledkem rozdělení Irska. Severní část zůstává v unii Spojeného království, zatímco zbytek země vyhláší nezávislou Irskou republiku. Severní Irsko mělo od dvacátých let do roku 1972 vlastní dvoukomorový parlament. V roce 1972 ale důsledkem konfliktu mezi republikány a unionisty dochází k uzavření obou institucí a nastoupení *Direct Rule*, který převádí kontrolu zpět do centra. Devoluce se stala „zakonzervovaná“ (Murtagh & Shirlow, 2012).

Původní devoluční zřízení bylo diskriminační vůči irské katolické menšině. Mírové programy EU a budování komunit vedly postupně k tvoření společnosti, ve které jsou spolu schopné komunikovat i ty komunity, které byly znepřátelené. (Nagle, 2009). Nástup Tonyho Blaira a ochota podstoupit devoluci tvoří další z podstatných důvodů, proč dochází k *Velkopáteční dohodě*. Tato dohoda vytváří konsociační demokracii, snažící se po dekáдах bojů udržet co nejstabilnější mír mezi třemi stranami – Iry, Severními Iry a centrální vládou v Londýně (O'Leary, 1999). Dohody se měly především týkat rovnosti mezi skupinami, sdílení moci a principu souhlasu, které měly chránit identitu obou skupin (Evershed & Murphy, 2022). Severoirské strany se dělí na dvě skupiny – unionisty a nacionalisty. Již od prvních voleb z roku 1998 byla vždy u moci jedna strana z těchto dvou skupin. Mezi přední strany těchto skupin patří nacionalistická *Sinn Féin* a unionistická *Demokratická unionistická strana*.

Wales, podobně jako Skotsko, mělo první referendum na téma devoluce v roce 1979. Toto referendum, stejně tak jako v severní části britského ostrova neprošlo. Podob se Skotskem najdeme více. Labouristé v 90. letech neslibili referendum pouze Skotsku, ale také Walesu. Wales měl také svůj vlastní *Welsh Office*, jehož pravomoci byly podobně jako ve Skotsku, po devoluci přeneseny do nově vzniklého parlamentu s názvem *Velšské národní shromáždění*.

Jeden ze zásadních rozdílů byl, že obnovení pokusu o devoluci ve Walesu nepředstavovala diskuze mezi zaujatými stranami jako ve Skotsku, nýbrž se jednalo o interní labouristickou diskuzi (Jones & Lewis, 1999). Velšské referendum prochází pouze o těsných 6721 hlasů. Velšský nacionalismus byl vždy více orientován na kulturu a to konkrétně na jazyk (Mitchell, 2009). Již od prvních voleb z roku 1999 vždy vyhrává Labour. Jediná relevantní strana zastřešující regionální zájmy je Plaid Cymru, které v posledních volbách skončilo až na třetím místě.

Těmito příklady jsem chtěl ilustrovat složitost a konkrétnost devoluce při krátké aplikaci na jiné regiony. Québec a Katalánsko představují příklady nedaleké od toho skotského. Jedná se o regiony se specifickými kulturními rysy, vlastní historií a identitou. V těchto regionech je běžné, že vyhrávají regionální strany, obzvláště v období, kdy je devoluce ohrožená. Severní Irsko a Wales jsou ukázky jiného typu. Vztah mezi Severním Irskem a devolucí vzniká pod jinými podmínkami, než zbytek uvedených příkladů. Hlavní roli zde hrály faktory, které vedly ke společenskému konfliktu a jeho následnému řešení. Wales je z ukázek jednoznačně nejslabší. Referendum prochází po těsném výsledku a nejsilnější regionální strana v tomto regionu od devoluce nevyhrála ani jednou volby.

2. Skotsko a devoluce

Tato kapitola se zaměří na stručný přehled skotské historie, která vytváří kontext pro pochopení devoluce. Také se konkrétně podíváme na skotskou cestu k devoluci a následné politické změny s ní přinášející. Důležité je také vysvětlit vznik a fungování skotského parlamentu, který funguje jako hlavní legislativní těleso. Společně se skotským parlamentem je spojována samostatná skotská vláda, jejíž podstata bude taktéž krátce vysvětlena.

2.1 Krátký historický přehled Skotska

Pro současný politický vývoj a důsledek devoluce je podstatné pochopit historické události ovlivňující vývoj Skotska. Přesný vznik Skotského království není znám, je však datováno někdy do raného středověku. Esenciální součástí skotské historie se stal *Act of Union* z roku 1707, kdy dochází k propojení s anglickým královstvím. V rámci tohoto propojení se Skotsko vzdalo svého parlamentu a moc byla centralizována do Westminsteru. Skotsko si však udržuje volnost v kulturní rovině – jazyk a kultura jsou zachovány (Smout, 1994). Jako klíčové se jeví především vývoj od 20. století, který přináší ekonomické, sociální a politické změny, které vedou k otázce nezávislosti. V současnosti lze pozorovat napětí mezi prosazováním nezávislosti a zároveň udržení vztahů s Anglií. Brexit aktivně oživuje debatu o nezávislosti, jelikož většina skotské populace hlasovala proti výstupu z EU. Tento historický základ nám v této práci pomůže pochopit následující kapitoly.

2.2 Devoluce ve skotském kontextu

Devoluce skotského politického systému zajisté představuje významný posun k větší autonomii a decentralizaci moci. Jak již bylo v práci zmíněno, Skotsko od roku 1707 vstupuje do unie s Anglickým královstvím. Unie uskutečnila centralizaci moci do Westminsteru, skotská společnost si ale nadále uchovala určité autonomní pravomoci, mezi které patřily otázky církve, financí či vzdělávání. Skotská společnost si dále také zachovala svou vlastní kulturu a identitu, tyto faktory vedly k zachování alespoň částečné národní identity (Deacon & Sandry, 2007). Volání po nějakém druhu autonomie není ve skotské společnosti moderním fenoménem. V roce 1885 vzniká takzvaný *Scottish Office* a post Státního tajemníka Skotska. Jednalo se spíše o symbolické gesto. Klíčové se především ukázalo, že založení této instituce a postu vytvořilo precedens – skotská politika a okolnosti fungování jsou odlišné, měly by tudíž být odlišné i přístupy administrativní (Cairney & McGarvey, 2013).

Během 20. století dochází k zvýšení významu těchto odlišností, především v období kdy chtěl Westminster více centralizovat moc. Ve Skotsku se začíná objevovat větší znepokojení ohledně zachování své vlastní identity. Nemalou roli v tomto politickém vývoji hraje Konzervativní strana. Ta se stavěla k devoluci skepticky. Konzervativci vnímali podstatu udržení co nejbližšího svazku se Skotskem. Jak píše Phillip Begley, politika Konzervativců se v polovině 70. let orientovala v tomto problému na dva konkrétní body: jak udržet unii se všemi celky ve Spojeném království a jakým způsobem decentralizovat moc (Begley, 2020). Konzervativní strana, jak už pod vedením Margaret Thatcherové, tak Johna Majora, devoluci potlačovala natolik, že lokálním vládám dokonce odebírala pravomoci (Deacon & Sandry 2007).

Politolog Michael Keating uvádí demokratický deficit způsobený Konzervativní stranou, jako jednu z příčin devoluce. Konzervativci byli dlouhodobě druzí nebo třetí nejvolenější stranou do britské dolní komory (Keating 2010). Konzervativní strana v 80. letech, tedy pod vedením Margaret Thatcherové, zavinila „hromadnou destrukci“ skotského těžkého průmyslu, velký počet nezaměstnaných a společenskou nespokojenost (Devine, 2008). Demokratický deficit se pak projevuje tak, že strana, která dlouhodobě v této oblasti nebyla vítězná a neměla tak podporu společnosti, konala vážné politické kroky, které vedly k nespokojenosti. Tyto nepopulární kroky vznášejí otázku, zdali by si Skotové neměli vládnout sami.

Pro skotské nacionalisty bylo ale očividné, že Konzervativní strana nepřistoupí ke krokům, které by jakkoliv posílily skotskou regionální politiku. Skotští nacionalisté obrátili svou pozornost na stranu, která měla ve volbách do Westminsteru od této skupiny dlouhodobou podporu, tedy Labouristy. Labouristé byli značně nakloněni devoluci. V roce 1979 vláda Harolda Wilsona vypisuje první referendum o této otázce, které ovšem neprochází a k devoluci tak nedochází. Tentýž rok navíc Labour prohrává volby do House of Commons a dostává se tak na devatenáct let do opozice.

Rok 1997 pak pro skotskou devoluci představuje naprosto zlomový rok. Po skoro dvou dekádách končí vláda Konzervativní strany a k moci se opět dostávají Labouristé strana vedeni Tonym Blairem. Labouristé již v předvolební kampani oznámili, že pokud se dostanou k moci, proběhne referendum o skotském parlamentu, který by disponoval přenesenými pravomocemi. To probíhá ještě ten samý rok, ve kterém proběhly volby. Referendum prochází bez větších potíží, pozitivně se vyjádřilo přes 74 % zúčastněných voličů. V červenci 1999 pak královna

slavnostně otvírá v Edinburghu samostatný jednokomorový skotský parlament. Skotové se po staletích diskuzí a neúspěchů znovu dočkali alespoň částečného navrácení své autonomie.

Jeden z důvodů, proč skotská společnost akceptovala devoluci až napodruhé, bylo právě chování Konzervativců. V 80. letech se skotská rétorika proměnila v anti-konzervativní. Termíny jako „žádný mandát ve Skotsku“ či projevy poslanců říkající, že se Skotskem zachází Konzervativci jako s „kolonií“ ilustrují, jakým způsobem byla naladěna skotská politika (Mitchell 2009). Labouristé na druhou stranu za opoziční dobu nepřestali hovořit o možné devoluci. Labouristé byli ve Skotsku značně více oblíbení, což podkopávalo legitimitu Konzervativců. Právě slovo legitimita používá James Mitchell jako důvod, proč se druhé referendum povedlo. Vlastní autonomní skotský parlament měl být odpovědí na legitimitu politických rozhodnutí, které byly v 80. letech tak zpochybňovány. (Mitchell, 2009)

Garry Hassan položil otázku ohledně úspěchu devoluce a vzniklého parlamentu, více než 50 osobám z různých sfér skotského veřejného života. Není překvapením, vzhledem ke kontextu skotské devoluce, že odpovědi mají různorodé výsledky. Novinář Iain Macwhirter tvrdí, že devoluce byla „snaha občanské společnosti za vznik parlamentu a byl to skvělý úspěch.“ Skotský parlament dle něho navíc upevnil své místo jako „klíčová demokratická instituce skotského veřejného života“. Profesor Jim Gallagher popisuje devoluci jako úspěch ve dvou rovinách: „representativní: jenom tím, že existuje“ a „utilitární: skotská politika bude odpovídat skotským preferencím“. Někteří dotázaní se odkazují na národní identitu, jiní zase kritizují devoluci a tvrdí, že samotný proces nevyřešil hlubší problémy (Hassan, 2019). Devoluce ve Skotsku nám ukazuje, jak rozmanité toto téma může být.

Skotsko si za dobu od roku 1707 prošlo zásadními změnami a přístupy k vlastní nezávislosti. Skotsko k devoluci dovedlo množství faktorů, jako je nacionalismus, poptávka po udržení vlastní identity, nepopulární kroky Konzervativců (ekonomické, ale také skrze ubírání pravomocí regionálním správám), tlak skotských nacionalistů na Labour a ochota Labouru pokračovat v tomto boji. Tom Devine tento proces popisuje jako „skotskou sametovou revoluci“ (Devine, 2012).

2.3 Vznik (obnova?) skotského parlamentu

Založení skotského parlamentu, ať už vnímáme tento proces jako vznik nové nebo obnovené instituce, byl prací především dvou stran – Labouristů a Liberálních demokratů. Obě strany, společně s mnohými organizacemi občanské společnosti, tvořily takzvaný *Skotský*

ústavní konvent. Tento konvent měl za úkol vytvořit pracovní rámec pro devoluci a je mu přisuzovaná značná práce na vzniku parlamentu. (Hassan, 2019)

Stěžejní dokument pro parlament, ale zároveň pro celou devoluci, je *Scotland Act 1998*. Tento akt vytváří skotský parlament a určuje, jaké pravomoci prochází devolucí. Skotský parlament má díky němu kontrolu a může přijímat zákony nad oblastmi, jako jsou zdravotnictví, doprava, školství nebo spravedlnost. Citlivější otázky, nazvané jako *reserved matters*, které se týkají obrany, imigrace nebo zahraničí, zůstávají ale v rukou centrální vlády. Ve většině případů, kdy se moc dělí mezi různé úrovně, v tomto případě mezi centrální a regionální, je běžné, že jsou pravomoci vymezeny ústavou. Spojené království ale nedisponuje kodifikovanou ústavou, k vymezení pravomocí tedy pomáhá právě *Act of Parliament*, Zde konkrétně *Act of Scotland 1998*, na které navazují stejně pojmenované dokumenty z roku 2012 a 2016. Tyto následující akty pokračovaly v posilnění devolučních pravomocí, například skrze volební věk, který je ve Skotsku nastaven na 16 let.

Ve skotském jednokomorovém parlamentu zasedá 129 poslanců, takzvaných MSPs (*Members of Scottish Parliament*). Poslanci mají mandát na pět let. Volební systém je smíšený, 73 poslanců je voleno systémem prvního v cíli, tedy stejným, jakým se volí do Westminsteru. Zbylých 56 mandátů je pak rozděleno v osmi regionálních oblastech pomocí poměrného systému, při kterém se také započítává výsledek z jednomandátových okrsků. Jak jsem již v práci zmínil, jednou z nejzákladnějších kritik Londýnem řízené politiky v 80. a 90. letech byl demokratický deficit. K tomu měla pomoci *Consultative Steering Group* vedena tehdeším poslancem Henrym McLeishem. Ta měla za cíl vytvořit plán, jak by teoretický skotský parlament vypadal. Jedno z nabízených řešení byl právě tento volební systém, který měl reprezentovat každou skotskou oblast natolik dostatečně, aby problémy byly adekvátněji a přesněji reflektovány (Deacon & Sandry, 2007).

Diskuze, zdali se jedná o obnovu či vznik skotského parlamentu, přináší do debaty různorodé pohledy. Winnie Ewing, tehdy nejstarší poslankyně parlamentu, slavnostně prohlásila při prvním zasedání, že „skotský parlament, který byl 25. března 1707 odročen, je tímto znovu svolán“. Emily St Denny ale tvrdí, že skotský parlament funguje zároveň jako „nová“, tak „obnovená“ instituce (St Denny, 2019).

Základním kamenem pro fungování parlamentu mělo být *new politics*, spjatá s tehdeším New Labour. Tato rétorika obsahovala tři stěžejní body: nové instituce, nové procesy a novou politickou kulturu (Mitchell, 2000). Vznik parlamentu měla být sice novinka,

ale přiznat si, že Skotsko je odlišené ne. Hlavním cílem skupin, které připravovaly plán na potenciální vznik parlamentu, bylo co nejvíce se odlišit od Westminsteru. House of Commons mělo působit jako „negativní šablona“ (Mitchell, 2000). Nové procesy měly představovat možnost bližšího zapojení se do politických řízení a nová politická kultura měla ve Skotsku vytvořit pocit kooperace, i přes nevraživé vztahy mezi jednotlivými stranami. Hassan popisuje odlišení od Westminsteru skrze tři roviny: otevřenost, odmítání exekutivní dominance a ochotu naslouchat externím názorům, tedy zapojení nepolitických organizací (Hassan, 2019).

Integrální součástí legislativy musí být také exekutiva. Se vzniklým parlamentem také vzniká skotská vláda. Ta se jmenuje stejně jako vláda centrální, tedy *Skotský kabinet*, kterému předseda *First minister of Scotland*. Vznik institutu skotské vlády nebyl v post-devolučním období nějak složitým úkolem. Existence a růst *Scottish Office* dalo více než solidní základ, na kterém dále pokračovala již samotná skotská vláda (Lynch, 2001). Někdy je dokonce argumentováno, že *Scottish Office* představovala ve svém růstu určitý druh proto-vlády (Hanham, 1969). Tvorba vlády by na rozdíl od centrální vlády neměla být tak přímočará. Vznik vlády se silně vztahuje ke vzniku koalice (Lynch, 2001). Koalice mají představovat další z kroků jak tvořit více konsensuální politiku a zbavit se tak exekutivní dominance.

Debaty o úspěchu této dnes již čtvrtstoletí staré instituce jsou velmi živé. Otázky především vznikají kolem toho, jakým způsobem se podařilo zakomponovat hlavní cíle této instituce, tedy zapojení občanské společnosti, snížení socioekonomických rozdílů a vytvoření institucionalizované kolegiální politické kultury (Hassan, 2019). Od začátku diskuzí o vzniku samostatného skotského parlamentu bylo jasné, že klíčovým prvkem bude odlišit se od Westminsteru a zaměřovat se více na specifika a potřeby skotského společnosti, Skotský parlament již však není tou samou institucí, jakou byla při vzniku. Množství přenesených pravomocí se neustále zvětšuje a nad silnější rolí této instituce se pravidelně diskutuje.

3. Post-devoluční dominance SNP

V této analytické části mé práce se chci zaměřit na faktory vedoucí k vzniku dominance SNP. Pro hlubší pochopení problematiky je nejdříve třeba pochopit v jakém politickém prostředí se strana původně nacházela. Dlouhodobá podpora pro Labouristy, jakožto nejvolenější stranu ve Skotsku, představovala pro SNP nemalou překážku ve své cestě za politickou mocí. Tato překážka je ještě více umocněná faktem, že Labouristé se od SNP ideologicky značně neliší. Po představení historického a ideologického kontextu se kapitola zaměří na konkrétní faktory, které vedly k dnešnímu postavení Skotské národní strany. Labouristé vyhrávají první dvoje volby do samostatného skotského parlamentu, tedy v letech 1999 a 2003. Od roku 2007 se situace mění a k moci se dostává SNP, které zůstává vládní stranou do současné doby. Kapitola se zaměří na faktory jako je post-devoluční adaptace a politické vedení, které pomohly z protestní strany udělat stranu s vládním potenciálem. Následně se kapitola podívá, jak se SNP podařilo získat stabilní elektorát, jak využilo své působení ve vládě pro získání ještě větší podpory a v poslední řadě jakým způsobem hraje nacionalismus roli v podpoře strany.

3.1. Historie SNP a „labouristické Skotsko“

Počátky SNP můžeme datovat do období po první světové válce. (Finlay, 1994). Tehdy pod názvem *The National Party of Scotland* došlo ke sdružení několika organizací, bojující za změnu status quo ohledně vládnutí ve Skotsku. Ke vzniku samotné SNP dochází v roce 1934 spojením NPS společně se *Scottish Party*, ta ale na rozdíl od NPS odmítala levicový postoj. Špatné volební výsledky, ideologická nesoudržnost, malé financování, ubývající počet členů a vnitrostranické spory, o tom jestli má strana působit jako nátlaková skupina nebo jako zastřešující organizace pro více stran tohoto proudu, zhatily naděje na možnost získání politické moci.

Začátek druhé světové války byl pro SNP složitý. Jejich pozice byla díky vnitřním rozkolům slabá a jejich pozice proti branné povinnosti „docela beznadějná“ (Hassan, 2009). Tato beznadějnost pokračovala do padesátých a poloviny šedesátých let skrze volební výsledky. Strana nebyla schopna získat ani jeden mandát v dolní komoře britského parlamentu, a to i přes stoupající počet hlasů. SNP toto období využilo, aby vyřešilo problémy, které jej držely v minulosti zpět od volebního úspěchu. Jasně specifikovaná ideologie, formulování koherentní volební strategie a pevná stranická struktura se staly cíli lídrů, kteří byli svědky toho, jakým způsobem má strana tendenci ničit sebe sama zevnitř. Dalším z kroků byla stranická

disciplína, která se povedla zavést pomocí odstříhnutí extrémistů a jedinců, kteří propagovali násilí jako způsob, jak se k moci dostat (Hassan, 2009).

Druhá polovina 60. let přinesla pro SNP nový impuls. Skotsko se potýkalo se špatnou ekonomikou, která následně kulminovala v devalvaci libry (Finlay, 2004). Další rovinou se stala neschopnost jak Labouristů, tak Konzervativců reagovat na skotské potřeby a vzájemně se obě strany až moc spoléhali na celostátní strukturu svých celků jako řešení problémů. Rok 1967 navždy změnil historický tok SNP. Výhra Winnie Ewing v doplňujících volbách do House of Commons v okrsku Hamilton představuje začátek nové éry skotské politiky. Od tohoto momentu měla SNP vždy alespoň jednoho zastupitele v dolní komoře. James Mitchell tento moment hodnotí jako „zrod moderní skotské politiky“ (Mitchell, 2009). Přesto bylo SNP ale jasný outsider. Jejich pozice byla stavěna na možnosti tvořit „vyděračskou stranu“, tedy, že strana mohla za určitých podmínek mít možnost ovlivnit politickou agendu, ale zdaleka se nejednalo o reálnou moc (Bennie, Johns & Mitchell, 2012). Někteří poslanci dokonce zacházeli natolik daleko, že se prezentovali jako členové budoucí skotské vlády. Ale jak již víme z teoretické části mé práce, v 80. letech naprosto dominuje Konzervativní strana, proto byl potenciál SNP tedy minimální.

Častým problémem byla stranická identita. Největší otázkou bylo, jaká je SNP vlastně strana. Pro některé byla odpověď taková, že pokud má reprezentovat Skotsko jako celek, měla být ideologicky lehčí a snažit se co nejvíce apelovat na všechny vrstvy společnosti. Jiní zase věřili, že je v národním zájmu vytvořit jasnou ideologii tak aby se dala nacionalistická rétorika co nejlépe prezentovat.

V post-devolučním prostoru bylo dohodnuto, že se všichni členové SNP, kteří v této době působili v House of Commons, budou ucházet o pozice ve skotském parlamentu. To znamenalo, že skotský parlament ve svých prvních volbách získal nemalý počet zkušených politiků, ale naopak došlo k menšímu zaměření na problémy ve Westminsteru. Vlastní parlament se pro stranu ukázal jako překážka pro úspěch na celostátní úrovni. Zkušení poslanci se drželi míst v Holyroodu, což znamenalo, že do Westminsteru mělo nastoupit množství nezkušených politiků. Navíc se začala objevovat z řad oponentů rétorika, že volit SNP už není nutné, neboť svého cíle už Skoti dosáhli.

Historie a vývoj SNP je velice trnitý. Od poválečných počátků strana procházela vnitřními boji, jako byl boj mezi umírněným a radikálním křídlem, či problém s neustáleným cílem. Ačkoliv v roce 1967 dochází k vítězství prvního mandátu do House of Commons,

tyto problémy však nemizí. SNP stále bojovalo se svou identitou a ideologií. James Mitchell popisuje SNP v mnoha ohledech jako stranu snů, jejichž sny byly často „zmařené“ a docházelo k „hojné deziluzi“. Taktéž ale říká, že idealismus bylo to, co stranu udrželo celou dobu na živu (Mitchell, 2009).

Jako kontrast těchto problémů můžeme ve skotské politice vnímat labouristickou stranu. Labour patří ve Spojeném království mezi nejtradičtější strany. Strana vzniká v roce 1900 jako *The Labour Representation committee*, později se v roce 1906 přejmenovává na dnešní známé jméno. Ve 20. letech dvacátého století formuje první dvě vlády. Během dalších desetiletí dochází ke střídání vlád s Konzervativci, které končí rokem 1979 nastolením dlouhé, devatenáct let trvající opozice.

Labour ve Skotsku je z historického hlediska jednou z nejpodstatnějších „institucí“ pro skotskou společnost. Hrál podstatnou roli při tvoření Skotska z hlediska legislativy, administrativy a vládnutí jak ve Skotsku, tak na celostátní úrovni (Hassan, 2004).

Původní *Scottish Labour Party* vzniká již v roce 1888, tato strana však neměla dlouhou existenci, neboť pět let po jejím vzniku vzniká *Independent Labour Party*, která hraje významnou roli při vzniku *Labour Representation Committee* (Hassan, 2004). V roce 1918 dochází k regionální diferenciaci skotské větve strany. Ačkoliv se mohlo zdát, že se jedná pouze o skotskou pobočku, určitá autonomie pomáhala tvořit pocit zradlení se svou celostátní sdruženou stranou (Hassan, 2004). I když k prvním skotským vítězstvím dochází již ve dvacátých letech, nejedná se ještě o dominanci, kterou známe z druhé poloviny dvacátého století. Od roku 1959 Labour vyhrává nejvíce mandátů a od 1964 nejvíce hlasů. Od poválečné doby šlo pokaždé o blízký souboj mezi Labouristy a Konzervativci, tento boj končí právě tímto rokem (Hassan, 2004).

V politologické literatuře můžeme narazit na slovní spojení „mýtus labouristického Skotska“. Skotský Labour a „labouristické Skotsko“ jsou odlišené termíny. Mýtus v tomto kontextu hraje roli „jako myšlenka nebo soubor myšlenek, jejichž podstata spočívá v tom, že jim věří nebo je přijímá tak značný počet lidí aby došlo k ovlivnění chování nebo postojů ať už založené na skutečnosti nebo fikci“ (Mitchell, 1990). Mýtus spočíval v logice, že Labour zastupuje většinu Skotska. Tento argument byl podpořen pravidelnými vítězstvími v boji o křesla ve Westminsteru a vítězstvími na lokální úrovni před devolucí (Hassan & Shaw, 2012). Celý tento mýtus je postaven na minulosti a na myšlenkách, že skotská společnost je méně náchylná k tomu vytvářet třídy, je protestní (například skrze anti-Thatcherismus) a vytváří

kolektivní hodnoty, všechny tyto faktory vedou ke vzniku „labouristického Skotska“. Ten se projevoval tak, že vzhledem k dlouho trvajícím vládnutím této strany, se podařilo proniknout jak do politické, tak osobní sféry života (Hassan & Shaw, 2012). Posun skotské společnosti od více „spořádané“ k většímu individualismu a nejistá odpověď Labouristů na tuto změnu však tento mýtus potlačuje (Hassan & Shaw, 2012). Podstatné ale je, že se Labouru podařilo sebe sama institucionalizovat ve skotské společnosti. Gerry Hassan tento jev popsal jako „stírání hranic mezi stranou a státem“ (Hassan, 2004).

Jak SNP tak Labour představují pro skotský politický systém bazální základ. Krátkým shrnutím historie a postavení ve společnosti chci ukázat, jakým způsobem byla skotská politika nakloněna. Labouristé představovali dlouhodobě takového hegemonu, až kolem strany začal vznikat mýtus. V práci se teď zaměřím na důvody, proč SNP nahradila takto dominantní stranu.

3.2 Ideologie SNP a Labour

Jak jsem již v práci zmiňoval, většinu historie SNP lze charakterizovat jako bezideologickou. Klíčovým faktorem bylo prosazování národnostních zájmů a podpory nezávislosti spíše než klasické pravolevé ideologické dělení (Lynch, 2002). Při vzniku, a tedy při spojení *National Party* a *Scottish Party*, došlo k ideologickému ovlivnění, první zmíněný nalevo a druhý napravo (Lynch, 2002). Přes dlouhodobý vnitrostranický boj se levicové ovlivnění časem ukázalo jako to, se kterým bude strana dále pokračovat. (Lynch, 2002). Nástup Alexe Salmonda jako lídra strany definitivně zakotvil středolevé sociálně demokratické určení. Byla to především reakce na deindustrializaci a masovou nezaměstnanost způsobenou politikou Margaret Thatcher (Mazzoleni & Mueller, 2017). V současnosti se strana, jako většina moderních levicových stran zaměřuje na problematiku životního prostředí, podporuje práva LGBT komunity nebo většího zdanění vyšších vrstev (Politics, 2021).

Strana je silně nacionalistická, jak již může napovídat název. Prosazuje nacionalismus pro všechny občany, kteří se identifikují se skotskou kulturou a národností, bez ohledu na jejich původ (Shulman, 2002). Sebe určení hrálo pro SNP vždy podstatnou roli, nezávislost ale nebyla úplně nutná (Bennie, Johns & Mitchell, 2012). Přesto se strana v této otázce dělí na dva tábory – fundamentalisty a pragmatiky. Fundamentalisté k nezávislosti přistupují pomalu, jejich hlavním cílem je pracovat samostatně, aby byla skotská společnost připravena na potenciální samostatnost (Mazzoleni & Mueller, 2017). Pragmatici pak hledají řešení spíše ve volebním úspěchu a nezávislosti chtějí dosáhnout skrze propagování skotských zájmů a postupnými změnami na přípravu pro samostatnost, aby mohli reagovat, až budou podmínky

vhodné. Pro tuto skupinu je devoluce naprosto klíčová (Lynch, 2002). Dnešní SNP především svému elektorátu ukazuje, že nezávislost neznamená izolovanost. Tento přístup strana demonstruje nejen skrze kladný přístup k Evropské unii a NATU, ale také podporou britské monarchie (Mazzoleni & Mueller, 2017).

Vrátíme-li se k definici Smitha, kterou jsem použil v teoretické části mé práce a podíváme se na historický a ideologický vývoj skotského regionu je jasné, že SNP sama sebe profiluje jako ochránce skotských potřeb. Nacionalismus a regionální zájmy strany bývají často považovány za heterogenní (De Winter & Tursan, 1998). Prioritou regionálních stran bývá zajistit nějaký druh samosprávy. SNP, jak již víme, tohoto bodu dosáhla v roce 1999 devolucí a vznikem samostatného parlamentu. Díky těmto dvěma faktorům se SNP mohla ideologicky začít profilovat a zaměřit se na to, jak v devolučním prostředí vládnout.

Oproti tomu se skotský Labour začíná v 70. a 80. letech přeměňovat z důvodu stoupající SNP a zvětšující se podpory levice. Zde tkví problém celé post-devoluční politiky. Zde je taky důvod, proč jsem se rozhodl Labour do této analýzy zařadit. Labour ideologicky smýšlí podobně jako SNP. Je to sociálně demokratická strana, která se zásadním podílem zasadila o skotskou devoluci. SNP na svých webových stránkách uvádí několik rozdílů, ve kterých se obě strany liší. Jedná se například o zavedení školného na univerzitách nebo otázka ohledně evropské integrace (SNP, 2017). Jako zásadní se ale v rozdílech jeví především budoucí uspořádání státu. Labour, na rozdíl od SNP, nevyhledává řešení skrze nezávislost, ale skrze podporu již existující unie britských státních celků. Na problematiku nezávislosti v post-devolučním prostoru se blíže podíváme v následujících kapitolách.

3.3 SNP a post-devoluční adaptace

Rok 1997 značí dosažení hlavního cíle SNP do této doby – podařilo se v referendu prosadit devoluci a rokem 1999 začíná nová etapa skotské politiky. Tento hlavní cíl byl však značně omezující. SNP nevytváří ucelenou ideologii a není tedy překvapením, že v prvních post-devolučních volbách vyhrávají Labouristé, kteří měli ve Skotsku již dlouhodobou podporu. SNP ale ve svém prvním pokusu neskončilo zle. Vyhrálo 35 ze 129 mandátů a bylo tak schopno tvořit hlavní opoziční stranu. John Swinney, tehdejší lídr SNP, ale identifikoval vnitrostranické problémy, jako důvod proč došlo k neúspěchu a začala tak vlna reform. James Mitchell popsal SNP v této době jako „amatérskou“ organizaci a to i přes značnou parlamentní přítomnost (Bennie, Johns & Mitchell, 2012).

Garry Hassan popsal hlavní problémy, které stranu omezovaly. Jeden z hlavních problémů strany byla pozice lídra, ta totiž neexistovala. Strana sice formálně vedena byla, ale jednalo se spíše o kvazi-lídra, kterému se říkalo *convener*, který vedl administrativní část strany. Další problémy vznikaly na lokálních úrovních. Strana mnohdy nevěděla kolik členů má, jestli členové vůbec platí stranické poplatky a jaké jsou jejich lokální funkce, což se pak navíc odráželo ve sporech o pozice na regionálních volebních listech, kdy docházelo k umístění zkušených politických figur tak nízko, že neměli šanci být zvoleni (Hassan, 2019).

Prohra ve volbách v roce 2003 a ztráta osmi mandátů znamenaly, že bylo třeba zakročit. John Swinney odstoupuje z pozice lídra a vrací se Alex Salmond. Vnitrostranická organizace se zásadně mění. Vzniká pozice formálního lídra zatímco *convener* a jeho administrativní pravomoci byly přeneseny na centrální vedení. Lokální problémy byly také vyřešeny. Poplatky byly placeny přímo centrálnímu vedení a došlo ke změnám fungování tak, aby špatné nálady nereflektovaly lokální volební list (McAngus, 2017).

Neúspěchy SNP v prvních dvou volbách lze vnímat jako problém vnitrostranické kultury a nedostatečného vedení. Strany nutně potřebují charismatické lídry, kteří budou schopni co nejlépe nabízet stranický produkt. SNP dosáhla cíle teritoriální autonomie, nyní byl čas orientovat se na získání reálné moci. SNP prohrává první dvoje volby do Holyroodu a bylo zřetelné, že strana potřebuje nutnou změnu. Návrat Alexe Salmonda do čela strany znamenal změnu pro následné fungování strany. Pozice pevného lídra jako takového vytvořila možnost zaměřit se zásadnějším způsobem na volební kampaně a tvořit tak mnohem jasnější obraz strany. Vzhledem k obavám, že nacionalismus upadne po devoluci v zapomnění, v kombinaci s dosavadními neúspěchy SNP bylo jasné, že musí přijít změna. Alex Salmond proto představuje pro vzestup a následnou dominanci SNP naprosto klíčovou figuru. Byl to právě on, kdo vedl SNP v prvních volbách do Holyroodu, později se ale rozhodl vzdát se mandátů a přemístit své politické snažení do Westminsteru. Volební neúspěch a menší počet získaných mandátů pod taktovkou Johna Swinneyho v následujících volbách znamenalo pro stranu varovný vykřičník.

Zásadní změna přišla v podobě prezentování sebe sama. Alex Salmond chtěl sám sebe prezentovat jako vhodného státníka a chtěl se distancovat od politika „nepřátelské opoziční politiky“, kterou byl znám (Hassan & Mitchell, 2016). Společně s ním představovala podstatný leadership budoucí lídr strany Nicola Sturgeon. Zatímco Alex Salmond budoval podporu napříč Skotskem, například skrze frekventované návštěvy televizních studií, Nicola Sturgeon

v té samé době představovala pro tehdejší labouristickou vládu složitou opozici (Hassan & Mitchell, 2016).

Alex Salmond přivedl do SNP nutnou dávku charisma a odvahy. Jako lídr byl pohotový a měl schopnost vhodně a včas reagovat na vznikající problémy. Jeho politika fungovala na bázi jeho zkušeností a osobních vlastností spíše než na základě dlouhého rozjímání (Hassan & Mitchell, 2016). Občasně se sice potýkal s určitými problémy, které byly tvořeny přechodem mezi před a post-devolučním obdobím, které lze pozorovat skrze občasnou vášnivou a opoziční rétoriku. Byl to ale právě on, kdo svým charismatem a především optimismem dokázal ze SNP udělat v post-devolučním Skotsku vládní stranu. Opět se zde můžu odkázat na slova Jamesa Mitchella z předešlé části práce o straně „snílků a idealistů“. Úspěch v podobě dosažení vládní pozice pro stranu se mu povedl v roce 2007 a od této doby SNP neprohrává ani jedny volby do skotského parlamentu.

Alex Salmond věděl od začátku svého zvolení, že jeho náhradou v budoucnu bude Nicola Sturgeon. Ta se svými výkony v Holyroodu osvědčila jako tvrdá opoziční politička. Její formativní léta se odehrála v 80. letech, tedy v letech, které jsem ve své práci již charakterizoval jako velmi složitá pro skotskou společnost. Nicola Sturgeon byla odhodlaná vstoupit do politiky kvůli přístupu Margaret Thatcher, sama uznává, že jí byla „motivovaná“ (Sky News, 2015). Její vůdcovství mezi lety 2014 a 2023 bylo od Alexe Salmonda rozdílné. Sama identifikovala období, kdy byla ministryní zdravotnictví, jako období kdy si uvědomila, že lidé více oceňují „akceschopnost“ než „politiku“ (Hassan & Mitchell, 2016). Nicola Sturgeon zasedá do předsednického křesla strany po neúspěšném referendu o nezávislosti a na něm závislém odchodu Alexe Salmonda. Ač bylo SNP vnímáno jako „one-man band“ pod vedením Salmonda, podpora pod zkušenou političkou Sturgeon naopak rostla, a to i přes neúspěšné referendum. Její osobnost jako obyčejné skotské a rázné političky, která má silné sociální cítění, pomohlo SNP se přenést přes krizi, která se zdála fatální a dále vedla ke stále silnějšímu postavení ve skotské politice.

3.4 Kdo volí SNP?

SNP se před devolucí potýkala s několika problémy, které omezovaly jejich podporu. Strana sice získávala ve volbách do Westminsteru nemalý počet hlasů, ale problematické bylo rozprostření po Skotsku, jelikož volby do House of Commons využívají systém prvního na pásce. Komplikace teda působilo to, že SNP sice podporu měla, ale nikdy nebyla natolik dostatečná, až na pár výjimek, aby porazila tradiční britské strany (Rallings & Thrasher, 2006).

Dalším problémem byl stárnoucí elektorát. V 70. letech, tedy v období prvních volebních zisků, měla strana mnohem větší podporu u mladší generace, postupem času ale skupina těchto mladých voličů stárla, až se na přelomu tisíciletí průměrný volič SNP dostal na průměrný věk skotského občana (Bromley, Curtice, McCrone & Park, 2006). To ale automaticky neznamená, že by se situace obrátila a že SNP začali volit starší občané. Tak samo ale strana nebyla schopna oslovit moderní mladší voliče. Z hlediska ideologie SNP muselo soupeřit s Labouristy, kteří se ideologicky profilovali velmi podobně, a jejich pozice ve skotské politice byla mnohem více zažitější a měla tedy stabilnější podporu. (Bromley, Curtice, McCrone & Park, 2006). SNP nepomohl ani spor s katolíky. Katolíci dlouhodobě podporovali Labouristy a jejich podpora pro SNP byla minimální. Zájem katolíků o *new politics* přislíbené s devolucí prakticky neexistoval a tím pádem pokračovala podpora především Labouristů (Paterson, 2001).

Problém vysoké podpory, ale malého počtu mandátů se vyřešil sám pomocí nového volebního systému do Holyroodu. Ano, 73 poslanců je stále voleno systémem prvního na pásce, po dohodě Labouristů a Liberálních demokratů ale došlo také k zavedení 56 mandátů volených pomocí poměrného systému. Zajímavé je, že Labouristé při vytváření tohoto systému smýšleli tak, že i kdyby mělo dojít k větší podpoře SNP, stále by si zachovali většinu křesel (Curtice, 2006).

I přesto, že jsem v minulé části zmínil neúspěchy Johna Swinneyho jako lídra, v rámci elektorátu se díky jeho taktice podařilo zlepšit genderovou situaci. John Swinney věděl, že ženy vnímají legislativu v rámci školství nebo zdravotnictví jako prioritu, strana se tedy tímto směrem začala orientovat. Dalším faktorem byly vysoce postavené poslankyně, nejednalo se pouze o Nicolu Sturgeon, ale také Fionu Hyslop, která byla ve všech dosavadních vládách SNP (Carman, Johns & Mitchell, 2011). Tradičně byla SNP strana podporovaná mnohem více muži, na přelomu tisíciletí se ale situaci dokonce podařilo otočit, kdy na chvíli docházelo k větší podpoře ze strany žen a to právě díky práci Johna Swinneyho a nátlaku ze strany poslankyň SNP v tehdejším parlamentu (Bromley, Curtice, McCrone & Park, 2006).

SNP se dostává k moci i díky využití nacionalismu jako politické podpory ve volbách. Mezi lety 2003 a 2007, tedy mezi druhými a třetími volbami do skotského parlamentu, dochází ke značné změně v rámci podpory SNP v několika klíčových otázkách. Skotská společnost se začala cítit více skotsky než britsky, podpora pro nezávislost vstoupila o 20 % mezi voliči SNP (Scottish Social Attitudes, 2007). Mladí lidé, katolíci, ale i zaměstnanci od nejnižších po nejvyšší pracovní pozice začali SNP více podporovat

(Devine, 2008). SNP plně využilo společenskou náladu, která chtěla více autonomie pro Skotsko a společně s únavou z Labouristů a jejich skandály (především skandály spojené s centrální vládou) se dostalo k moci (Denver, Johns, Mitchell & Pattie, 2009).

Moderní SNP připomíná svou podporou catch-all party (Keating, 2020). Hlavním úspěchem strany se stalo vybudování vlastní image tak, aby ukázala, že reprezentuje všechny vrstvy společnosti, bez ohledu na socioekonomické faktory. Není tedy závislá na podpoře jediné skupiny (Carman, Johns & Mitchell, 2014). SNP se podařilo překonat problémy se skupinami jako, jsou katolíci nebo starší a mladší voliči. Nemalý podíl na tom má referendum o nezávislosti z roku 2014, které sice neprošlo, ale změnilo stranický systém na dva tábory: ti, kteří podporují nezávislost a s tím spojenou podporu SNP., a na unionisty, kteří jsou ale rozdělení do několika stran. Tím pádem nevytváří pro SNP reálnou hrozbu (Curtice, 2018). SNP se navíc těší stabilní podpoře, na které může stavět (Keating, 2020).

SNP tedy do devoluce nevstupovala jako favorit. Její ideologie byla sdílená mnohem silnější a tradičnější stranou. V prvních volbách v post-devoluci navíc nevznikaly námitky kolem větší devoluce, jelikož se s ní společnost teprve vžívala. SNP ale využilo příležitosti v roce 2007 a později v roce 2014 aby si postavilo stabilní elektorát a image strany, která je pro všechny.

3.5 Regionální strana v devoluční vládě

Po stanovení jak se SNP vypořádalo s vnitrostranickými problémy a po získání stabilního elektorátu je nutné podívat se na to, jak strana upevnila dominantní postavení jako vládní aktér. Devoluce jako taková sice stranu přeměňuje a tvoří z amatérské organizace plnohodnotnou stranu, to ovšem samo o sobě nevysvětluje, proč se stává takovou dominantou.

Jeden z důvodů proč se SNP prosadilo jako vládní strana je stabilita. Strana měla od 90. let do roku 2016 pouze tři různé lídry, což pomohlo straně vytvořit pocit „kontinuity“ a kontroly (Keating 2020). V tomto ohledu měly rivalské strany jako Labouristé či Konzervativci jenom od období začátku devoluce do roku 2007 hned lídry čtyři. Jak Alex Salomnd tak Nicola Sturgeon také ve svých vládách netrpěli na pravidelné stranické problémy nebo ministerské výměny (Cairney & MacGarvey, 2013). Výkony nejen lídrů, ale samotných poslanců a to napříč celým Spojeným Královstvím, jsou navíc vnímány jako jedny z nejschopnějších, co straně přidává na vnímání kompetence.

SNP tvoří svou první vládu v roce 2007, ačkoliv se jednalo o vládu minoritní. Strana se může pyšnit titulem první regionálně-nacionalistické strany, která se v post-devolučním Spojeném království dostává k moci. Problémy se objevily prakticky okamžitě. SNP neměla žádnou zkušenost s vládnutím a chybělo propojení s různými sektory, jako jsou například odbory (Keating, 2010). Přes tyto problémy se strana přenesla svým přístupem k politice, který byl založen na kooperaci, konsensuálnímu přístupu a partnerství s lokálními vládami (Arnott & Ozga, 2010). SNP také přeměňuje název ze „skotské exekutivy“ na „skotskou vládu“. Tato změna reprezentovala změnu v přístupu k devoluci a měla představovat také změnu rétoriky ohledně vnímání vládnutí ve Skotsku.

SNP se podařilo navázat na předešlý úspěch obhajobou vládní pozice. Kampaň byla postavená na kompetentním vedení, které bylo schopné vypořádat se s problémy, jako byla nezkušenost bez větších problémů. (McAngus & Rummery, 2015). Toto jsou zvláště podstatné body pro takzvanou *valence politics*, která je založena právě na konsensu spíše než na konfliktu a zároveň je více založená na kompetenci než na oddanosti ideologii nebo stranám (Clarke, 2004). Skotská společnost se tímto směrem začala orientovat. Kompetence, kvalitní politický leadership a efektivita vládnutí začalo hrát prim nad stranickou příslušností. SNP toho využilo a splnilo všechny tyto body.

Pojďme se nyní podívat na konkrétní politiku SNP, využití devolučních pravomocí a jakým způsobem se podařilo díky tomuto získat podporu. Z dřívějších částí práce je zřejmé, že je skotská společnost nakloněna spíše levicově, což můžeme demonstrovat na dlouhodobé podpoře Labouru, ale také odmítavému postoji pravicové politiky Konzervativců v 80. letech. Jak dále víme, SNP není ideologicky daleko od Labouristů a představuje tak spíše druhou možnost tohoto proudu, než plnohodnotnou alternativu. Skotský politický systém ale musí fungovat v omezeném prostředí přenesených pravomocí. Westminster si například ponechává ve své moci otázky v rámci důchodů nebo zákoníku práce, Holyrood ale stále může rozhodovat o podstatných oblastech, jako je zdravotnictví nebo školství

Již od první vlády se SNP zaměřovala na to, aby skotská společnost byla „zdravější“, „férovější“ a „spravedlivá“ (Mooney & Scott, 2011). SNP se zaměřovala na problematiku jako je dětská chudoba či na zaostalé regiony. Už z těchto témat je jasné, že se SNP snažila při první příležitosti skutečného vládnutí využít základní stavební kámen devoluce – tedy, že vlastní skotský parlament a vláda dokážou lépe řešit konkrétní skotské problémy.

SNP v sociální politice plně využívá devoluce a svou politikou se značně liší od centrálních vlád například v oblastech, jako jsou školství nebo trestní právo (Mooney & Scott, 2012). Tyto kroky jsou vnímány o to více pozitivně, vzhledem k faktu, že se v roce 2010 vrací na Downing Street Konzervativní strana. Skotská národní strana na svých webových stránkách zmiňuje několik úspěchů a agend, které se v rámci sociální politiky za jejich vlády povedly a stále daří prosazovat. Mezi klíčový výčet můžeme zařadit například bezplatnou univerzitní výuku, kde samotná SNP uvádí, že studenti v Anglii musí platit až 27 550 liber ročně. Další zásadní kroky přišly v podobě zdravotnictví, do kterého SNP investuje značné množství peněz nebo v péči o děti. (SNP, 2023). Zrušení školného pro občany Skotska, ale také členských států Evropské unie se stalo jednou z nejzásadnějších oblastí, ve které vládní SNP působilo. Tato oblast se stala natolik významná, že jí Alex Salmond označil jako největší úspěch svého vládního působení. Historicky se skotské vzdělání od anglického ve svém přístupu lišilo, jednalo se tady o další diferenciaci vládnutí pod stranou, která hledá řešení na ryze skotské problémy (Keating, 2010).

V oblasti péče o dítě můžeme ilustrovat další příklad sociálního přístupu strany, vzhledem k problémům, které v této oblasti ve Skotsku vznikaly. Před vládami SNP docházelo k přerušení kontinuity financování předškolního vzdělání (King & Wolfson, 2008) nebo k pozastavení stavění prostorů pro tuto činnost (Campbell-Baar & Garnham, 2010). Důsledkem této politiky došlo ke zdražení předškolního vzdělání. SNP nabídlo jako řešení 30 hodin péče zdarma, čímž se snažilo ukázat, že Skotsko může být „nejlepší místo na světě pro výchovu dítěte“ (Mooney & Scott, 2016). Jinak řečeno, SNP využilo prostor, ve kterém chybovali Labouristé a situaci značně zlepšili. Tyto priority navíc dále rezonují skotskou společností. Podle průzkumu Scottish Social Attitudes z období 2021/2022 byla položena otázka, která z vládních agend by měla být prioritou. S 21 % vyhrálo vzdělání, společně s dalšími důležitými oblastmi jako je zdravotnictví nebo ekonomika (Scottish Government, 2022).

SNP se z ekonomického hlediska snažilo v před-vládních letech vytvořit reputaci strany, která bude ekonomicky kompetentní a bude pravidelně prosazovat legislativu týkající se danění a veřejných výdajů (McEwen, 2002). SNP vytýčilo od prvního období své vlády prioritu „udržitelného ekonomického růstu“, která se měla stát ústředním cílem (Scottish Government, 2007). Strana sama často argumentovala, že práce jejich ministrů ukazuje demonstraci závazku zlepšovat veřejné služby. Alex Salmond ale také neopomíjel sektor podnikatelů. Pravidelně prosazoval snížení *corporation tax*, tedy novelu o snížení danění v závislosti na zisku, na druhou stranu také ale podporoval začínající podnikatelské záměry

pomocí daňových úlev. Jedná se o další příklad, kdy SNP politicky jedná tak, aby nedocházelo k ostrakizaci žádné skupiny.

Další rozdíl mezi přístupem vládního SNP a centrální vládou je v otázce imigrace. Zatímco Westminster imigraci odmítal, SNP imigraci naopak vítala, jelikož si byla vědoma ekonomické závislosti na zahraničních zaměstnancích (Mazzoleni & Mueller, 2017). Pro lepší reflexi ekonomických otázek také vzniká *Rada ekonomických poradců*. Jedná se o další reakci SNP na předešlé vlády a jejich nepodařené pokusy o reflektování problémů. Tato rada (dnes již nahrazena jiným orgánem), měla za cíl „zlepšovat konkurenceschopnost skotské ekonomiky“ a „řešení nerovnosti ve Skotsku“ (Scottish Government, 2024). SNP od dob svého prvního mandátu ve vládě prosazovala také legislativu týkající se životního prostředí. SNP odmítlo postavení jakýchkoliv nových jaderných elektráren, naopak se snažilo podpořit obnovitelný sektor pomocí pobídek pro soukromé investice prostřednictvím vhodného procesu plánování. Vznikaly také plány na snížení uhlíkových stop.

Strana se za své působení ale nemohla obejít bez kritiky. Kritika se například často vztahuje právě na environmentální politiku. Zatímco se daří prosazovat „povrchní environmentální legislativa“, ve vládě stále neexistuje žádná politická agenda, která by radikálně modernizovala Skotsko způsobem, který je nezbytný pro ochranu životního prostředí a pro zajištění vyšší kvality života jeho obyvatel z dlouhodobého hlediska (Hinde, 2016). Další kritika bývá vznášena nad limity, které byly vznášeny na lokální vlády, SNP bývá kritizováno, že se lokální politice „vyhýbá“ (McDermott, 2015). Obzvláště kontroverzní se stala legislativa s názvem *named person*. Vláda by jmenovala státního opatrovníka pro každé dítě ve Skotsku, aby zajistila jejich „blaho“. Z profesionálního hlediska byla legislativa kritizovaná jako nejasná a zavádějící, zatímco rodiny se cítili, že je omezováno na jejich svobodě (McDermott, 2015).

Z obecného hlediska se ale SNP podařilo prosadit legislativu a vládnout tak, aby s tím korespondovalo to, co skotská společnost chce, což také můžeme pozorovat na volebních výsledcích. Zatímco v roce 2007 měla strana pouze 47 křesel a tvořila minoritní vládu, o čtyři roky později měla 69 mandátů a tvořila tak absolutní většinu ve skotském parlamentu. Je důležité si uvědomit, že SNP pracuje v omezeném prostoru, ve kterém může využít pouze určené pravomoci. Straně se ale daří devoluci využít natolik dobře, aby nejen prosadila legislativu, která koresponduje se stranickou ideologií, ale také aby sama sebe byla schopna přenést z úrovně regionální strany na etablovanou vládní stranu, která je schopna vést a prosazovat skotské zájmy.

3.6 Nacionalismus, nezávislost a politika SNP

Dostáváme se k samotnému vrcholu dominance SNP. Ačkoliv mým cílem není dlouze vysvětlit skotský nacionalismus jako takový, ale spíše jeho roli v politice SNP. Je důležité si uvědomit, jakým způsobem nacionalismus posílil dominanci natolik, že otevřel otázku nezávislosti. Ve své teoretické části jsem uvedl příklad Québecu, kde došlo ke zvolení regionální strany v momentě, kdy mělo přijít ohrožení devoluce. Skotská národní strana ale situaci naprosto otočila a chtěla využít faktory způsobené devolucí jako katalyzátor pro vznik samostatného Skotska, čímž se například liší od svého katalánského celku, který tuto možnost nemá. Jak dnes víme, referendum z roku 2014 sice neprošlo, neprochází ale v poměru 55:45 %. Tento výsledek vytvořil nový prostor pro stranickou podporu, který je využitý a vzniká tak další vysvětlení dominance.

V první řadě se pojdme krátce podívat na podobu skotského nacionalismu v před-devolučním období. Zárodky moderního skotského nacionalismu můžeme hledat opět v období vlády Konzervativní strany v 80. letech. Kolaps skotského průmyslu, ať už těžkého, tak lehkého, veliká nezaměstnanost a otázky ohledně Severomořské ropy opět zažehly otázky o samostatnosti Skotska (Foley, 2022). S tímto problémem se začala objevovat stále silnější nacionalistická rétorika proti Konzervativcům. Slova jako „vetřelci“ nebo „vícekrálové“ vyjadřovaly až „militantně nacionalistický postoj“ vůči centrální vládě (Torrance, 2009).

Další spor představovala evropská integrace. Skotští nacionalisté z období 70. a 80. let tvořili naprostou odlišný pohled na tehdejší Evropské společenství a docházelo tak opět k dalšímu nacionalistickému sporu s centrální vládou. Když došlo v roce 1975 k referendu o setrvání Spojeného království ve strukturách Evropského společenství, byli skotští nacionalisté jednoznačně pro výstup. Tehdejší skotská společnost byla mnohem více euroskepticky naladěna než zbytek Spojeného království (Torrance, 2013). Jde o další z příkladů, kdy bylo centrální rozhodování v rozporu s tím, co lidé na severu britského ostrova chtěli. Vztahy Evropské unie, Skotska a centrální vlády se v budoucnu transformují na klíčovou otázku v nacionalistickém hnutí o nezávislost pod záštitou politiky SNP.

Dále následuje již známá historie. Labouristé společně se skotskými nacionalisty dokončili projekt devoluce, a tak v roce 1999 vzniká samostatný skotský parlament s přenesenými pravomocemi. George Robertson, tehdejší labouristický *Shadow Scottish Secretary*, prohlásil, že devoluce „zabije nacionalismus a SNP“ (BBC, 2015), čímž chtěl vyjádřit absolutní usmrcení nacionalistických tendencí a s tím spojený potenciál SNP.

Podíváme-li se na první léta v post-devolučním období, mohou tato slova působit věrohodně. V prvních letech po devoluci dochází totiž k poklesu skotské sebeidentifikace ve prospěch britské. Na otázku „*jaká národnost Vás nejlépe vystihuje*“ odpovědělo v roce 2000 až 80 % respondentů, že se nejvíce cítí skotsky. Na stejnou otázku v roce 2003 odpovědělo už pouze 67 % odpovídajících (Leith & Soule, 2012). Zdánlivé překonání nacionalismu pomocí devoluce se jakoby vytratilo v roce 2006, kdy tato samá otázka najednou opět začala vykazovat větší odpověď ve prospěch skotské národnosti, a to se 78 % procenty (Leith & Soule, 2012). Rok na to vyhrává SNP první volby a nacionalismus se stává zásadní politickou otázkou.

Pozoruhodné na případu skotského nacionalismu je jeho nátura. Skotsko bývá v politologické literatuře často označováno jako *state-less nation*, tedy něco jako národ bez státní příslušnosti (Hepburn, 2011). Z historického hlediska měly na tuto náтуру vliv dvě roviny. V první řadě šlo o historické zachování určitých institucí jako školství. Z druhého hlediska se jedná o „britské“ ovlivnění oblastí jako jsou ekonomické, daňové a sociální politiky (Keating, 2017). Skotský nacionalismus nevzniká z ničeho nic. Politické a názorové spory, jako jsou ty z 80. let, tvoří spíše podporu těchto názorů, ale nacionalismus jako takový vzniká ze dvou důvodů: vznik sociálního státu a jeho provedení skrze skotské instituce a demokratizace politiky, tedy, že politika nebyla už pouze záležitostí elit (Dardanelli & Mitchell, 2014).

Zásadním faktorem pro skotský nacionalismus a také ten, který SNP prosazuje, je občanský nacionalismus. Tento bod jsem již lehce zmínil v části o elektorátu, jak se ale projevuje? Prioritně jde o identifikaci jedince. Tento nacionalismus věří, že kdokoli, kdo žije ve Skotsku, může sám sebe považovat za Skota. Jedná se o naprosto inkluzivní přístup, kde se nebere ohled na původ, náboženství nebo sexuální orientaci. Etnicita v tomto případě nehraje roli jako u jiných nacionalistických hnutí (Tamir, 1993). Jedná se o způsob jak zahrnout co nejvíce širokou škálu obyvatel a aktivovat jejich touhu po nezávislosti.

SNP bylo vždy spojováno s politikou hnutí. Sociální hnutí jsou vázána kolektivními identitami a zahrnují radikální návrhy na změnu, identifikovatelné sítě příznivců a rozmanitost forem organizace a aktivismu (Johnston, 2014). Ačkoliv v post-devolučním období dochází k přeměně strany na „profesionálně-elektorální“ a s tím spojený odstup od sociálního hnutí (Lynch, 2013), volební úspěch z roku 2011 vyvolal nevídaný moment „sociálního hnutí“ (Keating, 2020). Když se SNP poprvé dostalo do vlády, nezávislost netvořila hlavní bod agendy. V prvním období se ale straně podařilo prokázat, že jejich vládnutí je dostatečně kvalitní, a tak v dalších volbách vyhrává absolutní většinu. Tato výhra znamenala, že otázku ohledně samostatného Skotska nelze dále odkládat a tak Alex Salmond o této otázce slíbil

referendum (Guardian, 2011). SNP šlo do koalice *Yes Scotland* se Skotskými zelenými ve snaze demonstrovat, že je tato otázka větší než samostatná strana (BBC, 2012). Na druhé straně stálo seskupení *Better Together*, které se skládalo z Labouristů ale také Konzervativců.

Pro Labouristy, kteří představovali dlouhodobě jednoznačně nejvolenější stranu ve Skotsku, byl tohle zásadní a především fatální krok. Labouristé totiž nebyli dostatečně schopni odlišit svou rétoriku od té Konzervativní, a tak dochází k převládajícímu postavení Konzervativců. Hlavní problém pro Labouristy tvořila neschopnost prezentovat uchování unie jako pozitivní jev (Keating, 2020). Jak ve volbách 2016, tak v roce 2021 padají Labouristé až na třetí příčku ve volebních výsledcích. Labour tak ztrácí v post-devolučním prostoru jak své dominantní postavení, tak později vlivem nacionalismu a referendu o nezávislosti své postavení jako hlavní opoziční strany.

Ač referendum neprochází, lze říct, že pro SNP stále dochází k úspěchu. Procento hlasujících pro samostatnost předčilo původní očekávání, otázka nezávislosti se stala „normalizovaná“ a nemalý počet podpory pro odtržení donutil centrální vládu reagovat a přenést tak další pravomoci pomocí *Scotland Act 2016* (Scottish Government, 2023). SNP se podařilo prokázat, že je schopna aktivně hájit skotské zájmy.

Dva roky po referendu o nezávislosti přichází další historický moment pro britskou politiku, *Brexit*. Odchod z EU opět otevírá otázku ohledně nezávislosti Skotska. Před devoluční verze SNP sice byla značně euroskeptická, moderní verze ale představuje přesný opak. S Brexitem přišly dva tábory: *Remain* a *Leave*. SNP vynaložilo své úsilí do kampaně obhajující zůstat v Evropské unii. Tyto dva tábory jsou také posléze přeneseny na volební chování. Tábor *Remain*, podobně jako u referenda o nezávislosti vytvořil pro voliče pouze dvě volby do budoucna: SNP nebo Skotské zelené, zatímco *Leave* zahrnovalo opět Konzervativce a Labouristy. Liberální demokraté pak zůstali jako osamocený příklad strany, který ve strukturách Evropské unie zůstat chtěl, ale také podporoval unionistickou politiku (Hassan, 2019). Vzhledem k faktu, že většina skotské společnosti podporovala možnost zůstat, je zřetelné, že toto půlení na dva tábory bylo pro SNP přínosné.

Nicola Sturgeon konkrétně využila výstup z EU pro prohloubení rétoriky ohledně vzdálenosti skotských názorů od těch ve Westminsteru. Sama několikrát prohlásila, že Skotsko bylo „odejmuto z Evropské unie proti naší vůli“ (Scottish Government, 2016). Tento argument je dále potvrzen faktem, že 62 % skotské společnosti hlasovalo pro možnost zachovat členství.

Jedná se o nejvíce ze všech celků a společně se Severním Irskem tak tvoří dva unitární celky, které hlasovaly pro tuto možnost.

Nedlouho po referendu vydává skotská vláda publikaci s názvem *Scotland: A European Nation*, která spojuje historický vývoj Skotska s evropským a snaží se tak distancovat od propojení se zbytkem britské unie (Scottish Government, 2016). SNP ideologicky věří ve svou nezávislost v rámci Evropské unie. Problém tedy není, že by vize strany bylo samostatné a naprosto suverénní Skotsko, které by se izolovalo. V bílé knize vydané v roce 2013 tak vláda klasifikuje svou vizi jako „nezávislého státu vrytého do EU“ (Scottish Government, 2013). EU na ochotu spolupracovat reagovala. V rámci evropské integrace spolupracovala s lokálními skotskými vládami, čímž se také snažila bojovat se stále rostoucím euroskeptismem ze strany vládnoucích Konzervativců (Mitchell, 2014). Skotsko díky těmto krokům získalo větší pocit sebe sama a EU prokázalo, že případné připojení je reálná varianta (McEwen, 2022). SNP tedy svou politikou ukazuje cestu, která se zdá názorově příznivá pro většinu obyvatel.

Když se SNP poprvé dostalo do vlády, nezávislost nebyla nejdůležitějším bodem pro jejich působení. Ačkoliv se nezávislost v agendě již tehdejší vlády objevovala, mandát nebyl natolik silný, aby na to strana mohla reagovat. SNP ale svým kvalitním vládnutím dokázala získat v následujících volbách absolutní většinu křesel v Holyroodu. To už bylo pro stranu jasný signál, že je třeba splnit to, co se od nich očekávalo. Využití politiky občanského nacionalismu, který nedělá ve společnosti rozdíly a je především postaven na co největší inkluzi se podařilo aktivovat značné množství podpory. SNP se sice nepodařilo vytvořit samostatný skotský stát, výsledek ale ukázal, že politika, kterou strana vede, funguje. Brexit hrál podobnou roli. Nacionalistická rétorika skotské vlády se přiosvětila a vytvořilo tak hlubší animozity ve vztazích s centrální vládou. Ačkoliv je budoucnost nejistá, SNP se podařilo díky těmto faktorům vytvořit pozici patrona, který chrání to, co je „skotské“ (Keating, 2020).

Závěr

Bakalářská práce s názvem *Devoluce jako posílení regionálních stran. Případová studie Skotské národní strany* se zaměřovala na zjištění výzkumné otázky: *Jaké jsou hlavní příčiny dominantního postavení SNP v post-devoluční skotské politice*. Jednalo se o případovou studii, která si vybrala Skotskou národní stranu jako příklad strany, která se pomocí devoluce transformovala z regionální strany s minimálním potenciálem na stranu ve vládní pozici. Podíváme-li se na stanovené hypotézy, je zřetelné, z jakých důvodů se SNP podařilo takto sebe sama transformovat.

První hypotéza byla stanovena jako: *devoluce ovlivňuje vnímání Skotské národní strany*. Tuto hypotézu jsem zkoumal jak z hlediska vnitrostranické přeměny, tak z hlediska vnímání strany elektorátem. Z vnitrostranického hlediska se strana začala přeměňovat, protože začala vnímat možnost skutečné příležitosti vládnutí. Strukturální změny vedoucí k ucelenější ideologické pozici, vytvoření postu jasného lídra a kvalitnější charismatické vedení pomohly straně vytvořit pocit kompetence. Tato kompetence se pak odrážela ve vnímání strany elektorátem. Přestože byla SNP v před-devolučním období schopnostně omezena na to oslovit pouze hrstku voličů, pomocí vnitrostranických změn a kompetentního vedení využila šanci dostat se do povědomí většího množství voličstva. Vedení bylo schopné transformovat své politické cíle tak, aby umožnilo oslovit značně širší spektrum.

Dominance SNP je ovlivněna rozdílným způsobem vládnutí od tradičních stran a zaměřila se na SNP již z pozice vládnoucí strany. Tato část práce měla od začátku podstatné postavení. V průběhu práce jsem několikrát zmínil jak podobně ideologicky spolu SNP a Labour smýšlí. Nesnadná výchozí pozice SNP, vzhledem k podpoře Labouristů, která trvala řadu dekad, byla proto ještě o to více ztížená. SNP v prvním období tížila nezkušenost a nepropojenost s veřejným sektorem. Strana se však rychle aklimatizovala, a to především proto, že byla schopna uspokojit všechny vrstvy společnosti. Pro skotskou společnost, která je levicově smýšlející a je pro ni tedy sociální politika zásadní, byl nástup SNP podstatný historický moment. Sociální politika jako taková byla od poválečných let naprosto klíčová pro skotskou politiku, když ale v post-devolučním období nastupuje k vedení strana, která vyloženě zastupuje skotské problémy, začíná tím nová etapa. Také stabilita přispěla ke zlepšení podpory pro stranu. Zatímco Labouristé, ale také Konzervativci často měnili své lídry, SNP byla vedena politiky, kteří vytvářeli pocit důvěry.

Třetí, a také poslední hypotéza zní následovně: *Dominance SNP je spojená s růstem nacionalistického citění skotské společnosti v post-devolučním období.* Nacionalismus jako takový tvoří už základ pro devoluci. Vládnutí Konzervativní strany v 80. letech a s ním spojené vzdálené politické názory akorát skotskou společnost utvrdily v nutnosti vlastního vládnutí. Když k devoluci došlo, zdálo se, že nacionalismus už nebude ve skotské politice hrát tak zásadní roli. Nacionalismus ovšem začal znovu vstoupat a SNP se dostalo do vlády. S vládním SNP přichází změna rétoriky, například přejmenování vládní instituce, tak aby působila více autonomně. Taktéž se strana orientovala tak, aby hájila to co je „skotské“. Občanský nacionalismus, který je postaven na zahrnutí co největšího množství občanů, kteří se právě identifikují s tím, co je „skotské“ dále prohlubuje podporu pro SNP. Ačkoliv se straně nepodařilo prosadit v referendu vzniku samostatného Skotska, toto hlasování otevřelo nové vnímání politických stran ve Skotsku, což SNP značně pomohlo. Toto vnímání bylo ještě více umocněno Brexitem. Většina obyvatel Skotska byla proti odchodu Spojeného království z Evropské unie. Dělení stran na unionisty a na skupinu hájící nezávislost se dále ještě více prohloubilo na pro-EU a anti-EU půlení, ze kterého SNP dodnes těží.

Z výše uvedených důvodů lze konstatovat, že se mé hypotézy potvrdily. Nejedná se však o všechny důvody, proč se z SNP stala tak dominantní strana v post-devolučním prostoru. V práci jsem se zaměřoval spíše na faktory, které byly ovlivněny devolucí. V před-devolučním období fungovalo SNP pouze jako protestní strana s „vyděračským potenciálem“, neměla tedy reálnou možnost pomýšlet na vládnoucí pozice. Právě devoluce ale dává straně možnost ideologicky se profilovat, ucelit se a vznikem nového, samostatného skotského parlamentu, tak mohla začít pomýšlet na vládní moc. V práci ale například opomím hlubší vztahy s centrální vládou, kterých se v analytické části dotýkám pouze okrajově. Také se nezaměřuji na volby do Westminsteru nebo Evropského parlamentu, které by dále mohly přispět k diskurzu celého tématu. Hlubší pozornost by také mohla být věnována mediálnímu prostoru a politickým kampaním.

Do budoucna bude zajímavé pozorovat další vývoj. Práci jsem sice ohraničil do roku 2016, SNP se ale také podařilo vyhrát volby v roce 2021, které jsou zatím poslední, co proběhly. V roce 2023 ale po necelých deseti letech odchází Nicola Sturgeon z pozice lídra a nahradil jí Humza Yousaf, který je v současnosti také prvním ministrem Skotska. Ten je zásadně pro nezávislost Skotska, toto téma tedy stále zůstává předmětem aktivní diskuze. Rok 2023 byl ale pro SNP nepovedený. Odchod Nicololy Sturgeon byla zásadní rána, začaly se objevovat otázky ohledně zneužití finančních darů a v posledních měsících probíhá diskuze nad

kontroverzním *Hate Crime and Public Order Act*, který má zamezit takovému chování, které by podněcovalo násilí. Vzhledem ke klesajícím preferencím do nadcházejících všeobecných voleb ve Spojeném království a pomalém, ale jistém obnoveném zájmu o skotský Labour je třeba říct, že je toto téma stále velice živé. Nadcházející volby do Holyroodu v roce 2026 budou pro budoucnost strany a její dominanci velice podstatné.

Z obecného pohledu je z celé práce zřetelné, že se SNP podařil pozoruhodný úspěch. Strany z jiných devolučních regionů, které jsem uváděl ve své teoretické části, nedokázaly zdaleka uspět v takovém měřítku jako SNP. Pro stranu bylo klíčové využít historické, sociální, kulturní a politické prostředí, ve kterém vystupuje. Zda se podaří prosadit nezávislost zatím zůstává otázkou budoucnosti. Jedno je ale jasné. To, co se SNP podařilo, jako regionální straně která, byla schopna díky devoluci bojovat s centrální vládou na nejvyšší úrovni, je v kontextu dalších regionálních stran nevídané.

Seznam pramenů a literatury

- Alber, E., & Keil, S. (2021). *Federalism as a Tool of Conflict Resolution*. Londýn: Routledge
- Arnott, M., & Ozga, J. (2010). Education and nationalism: the discourse of education policy in Scotland. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 31(3), 335–350. doi: /10.1080/01596301003786951
- BBC. (2012, 25. května). *Scottish independence: One million Scots urged to sign 'yes' declaration*. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-18162832>
- Begley, P. (2020). *The making of Thatcherism*. Manchester: Manchester University Press.
- Beneš, V., & Drulák, P. (2019). *Metodologie výzkumu politiky*. Praha: Sociologické nakladatelství
- Brancati, D. (2008). The Origins and Strengths of Regional Parties. *British Journal of Political Science*, 38(1), 135–159. doi: /10.1017/s0007123408000070
- Bromley, C., Curtice, J., McCrone, D. & Park, A. (2006). *Has devolution delivered?* Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Burgess, M. (1990). *Canadian Federalism*. Leicester: Leicester University Press.
- Cairney, P. & McGarvey, N. (2013). *Scottish politics*. Londýn: Palgrave Macmillan.
- Campbell-Barr, V. & Garnham, A. (2010). *Childcare: A review of what parents want*. Edinburgh: Equality and Human Right Commision
- Carell, S. (2011, 6. května). *Stunning SNP election victory throws spotlight on Scottish independence*. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/politics/2011/may/06/snp-election-victory-scottish-independence>
- Carman, C, Johns, R., & Mitchell, J. (2011). Constitution or Competence? The SNP's Re-election in 2011. *Political Studies* 61(1).
- Carman, C., Johns, R., & Mitchell, J. (2014). *More Scottish than British: the 2011 Scottish Parliament Election*. Londýn: Palgrave Macmillan.
- Clarke, H. D. (2004). *Political choice in Britain*. Oxford: Oxford University Press.
- Curtice, J. (2006). A Stronger or Weaker Union? Public Reactions to Asymmetric Devolution in the United Kingdom. *The Journal of Federalism*, 36(1), 95–113. doi: 10.1093/publius/pjj006

Curtice, J. (2018). The 2017 election: Scotland re-enters British politics? *Scottish Geographical Journal*, 134(2), 39–44. doi: /10.1080/14702541.2018.1475856

Dardanelli, P., & Mitchell, J. (2014). An Independent Scotland? The Scottish National Party's Bid for Independence and its Prospects. *The International Spectator*, 49(3), 88–105. doi.org/10.1080/03932729.2014.935996

De Winter, L. & Tursan, H. (1998). *Regionalist parties in Western Europe*. Londýn: Routledge.

Deacon, R. & Sandry, A. (2007). *Devolution in the United Kingdom*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Denver, D., Johns, R., Mitchell, J., & Pattie, C. (2009). Valence Politics in Scotland: Towards an Explanation of the 2007 Election. *Political Studies*, 57(1), 207–233. doi.org/10.1111/j.1467-9248.2008.00762.x

Devine, T. M. (2008). *Scotland and the Union 1707-2007*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Devine, T. M. (2012). *The Scottish nation, 1700-2007: A Modern History*. Londýn: Penguin.

Director of Performance, Delivery and Resilience. (2022, 31. říjen). *Scottish Social Attitudes survey 2021/22: attitudes data*. Dostupné z: <https://www.gov.scot/publications/scottish-social-attitudes-2021-22/pages/1/>

Economic Development Directorate. (2016, 20. prosince). *Scotland's Place in Europe*. Dostupné z: <https://www.gov.scot/publications/scotlands-place-europe/>

Evershed, J., Murphy, M. C. (2022). *A Troubled Constitutional Future*. Newcastle: Agenda Publishing

External Affairs Directorate. (2016, 21. listopad). *Scotland: A European Nation*. Dostupné z: <https://www.gov.scot/publications/scotland-european-nation/>

Finlay, R. J. (2004). *Modern Scotland: 1914-2000*. Londýn: Profile Books.

Finlay, R. J. (1994). Independent and Free. Scottish Politics and the Origins of the Scottish National Party 1918-1945. *Journal of Scottish Historical Studies*.

Foley, J. (2021). Europeanisation, Devolution and Popular Sovereignty: On the Politics of State Transformation in Scottish Nationalism. *Critical Sociology*, 48(3) doi: 10.1177/08969205211040548

- Furby, L. (2017, 27. srpen). *SNP and Labour policies compared*. Dostupné z: <https://www.snp.org/snp-and-labour-policies-compared/>
- Gagnon, A. (2004). *Québec*. Peterborough: Broadview Press.
- Guibernau, M. (2006). National identity, devolution and secession in Canada, Britain and Spain*. *Nations and Nationalism*, 12(1), 51–76. doi: 10.1111/j.1469-8129.2005.00230.x
- Guibernau, M. (2014). Catalan Secessionism: Young People's Expectations and Political Change. *The International Spectator*, 49(3), 106–117. doi: /10.1080/03932729.2014.95295
- Hanham, H. J. (1969). *Scottish Nationalism*. Londýn: Faber & Faber.
- Hassan, G & Mitchell, J. (2016). *Scottish National Party Leaders*. Hull: Biteback Publishing.
- Hassan, G. (2004). *Scottish Labour Party*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Hassan, G. (2009). *The modern SNP: from protest to power*. Edinburgh: Edinburgh University Press,
- Hassan, G. (2019). *The Story of the Scottish Parliament: The First Two Decades Explained*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Hassan, G., & Shaw, E. (2012). *The strange death of Labour Scotland*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Hauss, C. (2023). *Devolution: government and politics*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/devolution-government-and-politics>
- Hepburn, E. (2011). *New Challenges for Stateless Nationalist and Regionalist Parties*. Londýn: Routledge
- Hinde, D. (2016). It's Our Environment: Two Terms of SNP Environmental Policy. *Scottish Affairs*, 25(1).
- Hopkins, J.W. (2001). *Devolution in context: regional, federal and devolved government in the EU*. Londýn: Cavendish Publishing Limited.
- Johnston, H. (2014). *What is a Social Movement*. Cambridge: Polity.
- Jones, R. W., & Lewis, B. (1999). The Welsh Devolution Referendum. *Politics*, 19(1), 37–46. doi: 10.1111/1467-9256.00084

- Katzenstein, P.J. (2005). *A World of Regions: Asia and Europe in the American Imperium*. New York: Cornell University Press.
- Keating, M. (2001). *Nations against the state: the new politics of nationalism in Quebec, Catalonia, and Scotland*. Londýn: Palgrave.
- Keating, M. (2009). *The Independence of Scotland: self-government and the shifting politics of union*. Oxford: Oxford University Press
- Keating, M. (2010). The Strange Death of Unionist Scotland. *Government and Opposition*, 45(3), 365–385. doi: /10.1111/j.1477-7053.2010.01317.x
- Keating, M. (2017). *Debating Scotland: issues of independence and union in the 2014 referendum*. Oxford: Oxford University Press.
- Keating, M. (2020). *The Oxford handbook of Scottish politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Leith, M. S & Soule, D. P. J. (2012). *Political discourse and national identity in Scotland*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Leonardi, R, Nanetti, R. Y. & Putnam, R. D. (1981). Devolution as a Political Process: The Case of Italy. *Publius: The Journal of Federalism* 11(1), 95–118. doi: 10.1093/oxfordjournals.pubjof.a037353
- Lipset, M. S., & Rokkan, S. (1967). *Cleavage structures, party systems, and voter alignments: an introduction*. New York: The Free Press.
- Lynch, P. (2001). *Scottish Government and Politics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Lynch, P. (2002). *SNP: The History of the Scottish National Party*. Cardiff: Welsh Academic Press.
- Lynch, P. (2013). *SNP: the history of the Scottish National Party*. Cardiff: Welsh Academic Press.
- Mansfield, E. D., & Solingen, E. (2010). Regionalism. *Annual Review of Political Science*, 13(1), 145-163. doi: 10.1146/annurev.polisci.13.050807.161356
- Mazzoleni, O., & Mueller, S. (2017). *Regionalist parties in Western Europe: dimensions of success*. London: Routledge. "

- McAngus, C. & Rummery, K. (2015). The Future of Social Policy in Scotland: Will Further Devolved Powers Lead to Better Social Policies for Disabled People? *The Political Quarterly*, 86(2), 234–239. doi: /10.1111/1467-923x.12159
- McAngus, C. (2017). Do stateless-nationalist-regionalist-parties differ from other party types? Comparing organisational reform processes in Plaid Cymru and the Scottish national party. *British Politics*, 12(1), 20–41. doi: 10.1057/bp.2015.45
- McDermott, J. (2015). *Why the SNP has been bad for Scotland*. Dostupné z: <https://www.prospectmagazine.co.uk/politics/47685/why-the-snp-has-been-bad-for-scotland>
- McEwen, N. (2002). State Welfare Nationalism: The Territorial Impact of Welfare State Development in Scotland. *Regional & Federal Studies*, 12(1), 66–90. doi: 10.1080/714004724
- McEwen, N. (2022). Irreconcilable sovereignties? Brexit and Scottish self-government. *Territory, Politics, Governance*, 10(5), 1–17. doi :10.1080/21622671.2022.2044898
- McRoberts, K. (2001). *Catalonia: nation building without a state*. Oxford: Oxford University Press.
- Mitchell, J. (1990). *Conservatives and the Union*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Mitchell, J. (2000). New parliament, new politics in Scotland. *Parliamentary Affairs*, 53(3), 605–621. doi: 10.1093/pa/53.3.605
- Mitchell, J. (2009). *Devolution in the UK*. Manchester: Manchester University Press.
- Mitchell, J. (2009). From Breakthrough to Mainstream: The Politics of Potential and Blackmail. In Gerry Hassan. *The modern SNP: from protest to power* (s. 31-42). Edinburgh: Edinburgh University Press,
- Mitchell, J. (2014). *The Scottish question*. Oxford: Oxford University Press.
- Mitchell, J., Bennie, L. G., & Johns, R. (2012). *The Scottish National Party: transition to power*. Oxford University Press.
- Mooney, G., & Scott, G. (2012). *Social justice and social policy in Scotland*. Bristol: Bristol University Press.
- Mooney, G., & Scott, G. (2011). Social Justice, Social Welfare and Devolution: Nationalism and Social Policy Making in Scotland. *Poverty & Public Policy*, 3(4), 1–21. doi: 10.2202/1944-2858.1109

- Mooney, G., & Scott, G. (2016). Welfare, equality and social justice: Scottish independence and the dominant imaginings of the “New” Scotland. *Ethics and Social Welfare*, 10(3), 239–251. doi: 10.1080/17496535.2016.1194445
- Murtagh, B., & Shirlow, P. (2012). Devolution and the Politics of Development in Northern Ireland. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 30(1), 46–61. doi: 10.1068/c10216r
- Nagle, J. (2009). Potemkin Village: Neo-liberalism and Peace-building in Northern Ireland? *Ethnopolitics*, 8(2), 173–190. doi: /10.1080/17449050802593275
- O’Leary, Brendan. (1999). The Nature of the Agreement. *Fordham International Law Journal*, 22(4), 1628-1666.
- Paterson, L. (2001). *New Scotland, new politics?* Edinburgh: Polygon.
- Rallings, C., & Thrasher, M. (2006). *British Electoral Facts 1832-2006*. Milton Park: Taylor and Francis.
- Ravenhill, J. (2009). East Asian regionalism: Much Ado about Nothing? *Review of International Studies*, 35(1), 215–235. doi: /10.1017/s0260210509008493
- Roach, S. C. (2007). A Constitutional Right to Secede? Basque Nationalism and the Spanish State. *International Studies Perspectives*, 8(4), 446–460. doi: /10.1111/j.1528-3585.2007.00311.x
- Scottish Centre for Social Research, (2007). *Scottish Social Attitudes Survey 2007*. Edinburgh: Scottish Governemnt
- Scottish Governemnt. (2007). *The Government Economic Strategy*. Edinburgh.
- Scottish Governemnt.(2024). *Council of Economic Advisers*. Dostupné z: <https://www.gov.scot/groups/council-of-economic-advisers/>
- Scottish Government. (2013, 26. listopadu). *Scotland's Future*. Dostupné z: <https://www.gov.scot/publications/scotlands-future/>
- Scottish National Party (2021) - A quick profile*. Dostupné z: <https://www.politics.co.uk/reference/snp/>
- Sharpe, L. J. (1993). *The Rise of the Meso Government in Europe*. Londýn: Sage Publications Limited.

- Shulman, S. (2002). Challenging the Civic/Ethnic and West/East Dichotomies in the Study of Nationalism. *Comparative Political Studies*, 35(5), 554–585. doi: 10.1177/0010414002035005003
- Smith in Gregory, D., Johnston, R. J., Pratt, G., Watts, M. (2000). *The Dictionary of Human Geography*. Hoboken: Wiley.
- Smout, T. C. (1994). Perspectives on the Scottish identity. *Scottish Affairs*, 6(1), 101–113. doi: 10.3366/scot.1994.0010
- SNP. (2023, 19. duben). *Delivering progress: 100 top achievements of the SNP in government*. Dostupné z: <https://www.snp.org/record/>
- St Denny, E. (2019). The Scottish Parliament and ‘New Politics’ at Twenty. In Gerry Hassan. *The Story of the Scottish Parliament: The First Two Decades Explained* (s. 73-84). Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Tamir, Y. (1993). *Liberal Nationalism*. Princeton: Princeton University Press.
- Tax and Revenues Directorate. (2023, 22. května). *Scotland Act 2016 implementation: seventh annual report*. Dostupné z: <https://www.gov.scot/publications/seventh-annual-report-implementation-scotland-act-2016/pages/2/>
- Taylor, B. (2015). *How is the 'killing the SNP stone dead' project going?* Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-31129382>
- Torrance, D. (2009). *'We in Scotland': Thatcherism in a Cold Climate*. Edinburgh: Birlinn Publishers.
- Torrance, D. (2013). *The Battle for Britain: Scotland and the Independence Referendum*. Edinburgh: Birlinn Publishers.
- UK Parliament. (2024). *Devolution*. Dostupné z: <https://www.parliament.uk/site-information/glossary/devolution/>
- Woolfson, L., & King, J. (2008). *Evaluation of the extended pre-school provision for vulnerable two year olds pilot programme - Final report*. Edinburgh: Scottish Governemnt

Abstrakt

Devoluce jako posílení regionálních stran. Případová studie Skotské národní strany

Práce se zaměřuje na téma posílení regionálních stran vlivem devoluce. Práce se zaměřuje na vymezení termínů jako je devoluce nebo politický regionalismus, přičemž se také zaměřuje na aplikaci regionálních stran v devolučních regionech. Jako metoda byla vybrána případová studie s konkrétním zaměřením na Skotskou národní stranu. Pro pochopení jakým způsobem se ze SNP stala dominantní strana post-devoluční skotské politiky je vysvětleno, jakým způsobem ve Skotsku devoluce vzniká. Vzhledem k obtížné cestě k devoluci, která byla ovlivněna nepřátelskými vztahy s centrální vládou v 80. letech, tehdy vedenou Margaret Thatcher, je Skotsko touto cestou značně ovlivněno. Při nástupu Labouristů v roce 1997 dochází k referendu o devoluci, se kterou většinová skotská společnost souhlasí. Vzniká tak samostatný skotský parlament a s ním spojená skotská vláda. Tímto momentem vzniká nová etapa skotské politiky, do které se značným podílem zapojuje SNP. Této straně se podařilo získat první mandát do dolní komory britského parlamentu až na konci 60. let, přičemž do vzniku devoluce získávala pouze zanedbatelný počet křesel. Díky devoluci se strana začíná více utvářet. Začíná se ideologicky profilovat, na základě devoluce dochází k reorganizaci, která vede k ucelenějšímu celku. Díky těmto faktorům začíná SNP získávat podporu u voličstva, v roce 2007 se poprvé dostává do vlády a díky svému konkrétnímu provedení vládnutí dokáže lépe reflektovat skotské problémy, což byl také devoluční cíl. Díky stále pevnějšímu postavení se nakonec daří dostat do bodu, kdy je SNP schopno vypsát referendum o nezávislosti Skotska, které neprochází, ale rozděluje strany na dva tábory, přičemž SNP z tohoto dělení vychází jako vítěz. Toto dělení je dále prohloubeno díky referendu o odchodu Spojeného království ze struktur Evropské unie, které taktéž SNP pomáhá upevnit svou pozici, jako strany, která chrání skotské zájmy. Z původně malé, regionální strany s minimálními volebními úspěchy se vlivem devoluce stala dominanta skotské politiky.

Klíčové slova: Skotsko, devoluce, SNP, politický regionalismus, regionální strany

Abstract

Devolution as strengthening of regional parties. Case study of the Scottish National Party

Focus of this theses is on the topic of strengthening regional parties due to devolution. It aims to define terms such as devolution or political regionalism, while also examining the application of regional parties in devolved regions. A case study method was chosen, with a specific focus on the Scottish National Party (SNP). To understand how the SNP became the dominant party in post-devolution Scottish politics, the process of devolution in Scotland is explained. Given the challenging path to devolution and hostile relations with the central government in the 1980s, led by Margaret Thatcher, Scotland was significantly influenced by this route. When Labour came to power in 1997, a referendum on devolution, which the majority of Scottish society supported, was held. This led to the establishment of a separate Scottish Parliament and government. This moment marked a new stage in Scottish politics, with significant involvement from the SNP. Although the SNP only gained its first mandate in the British Parliament at the end of the 1960s, with minimal representation before devolution, it began to shape itself more distinctly following devolution. The party began to ideologically profile itself, and as a result of devolution, underwent reorganization, leading to a more cohesive unit. Thanks to these factors, the SNP began to gain support from voters. In 2007, it entered government for the first time, and its specific approach to governance allowed it to better address Scottish issues, which was also one of the main goals of devolution. With its increasingly firm position, the SNP eventually managed to hold a referendum on Scottish independence, which did not pass but divided parties into two camps, with the SNP emerging as the winner. This division was further deepened by the referendum on the United Kingdom's departure from the European Union, which also helped the SNP strengthen its position as a party that protects Scottish interests. From a small, regional party with minimal electoral success, devolution transformed it into the dominant force in Scottish politics.

Keywords: Scotland, devolution, SNP, political regionalism, regional parties